

آموزشکده شهید بهشتی

موضوع:

اثرات تکلیف شب برای دانش آموزان

استاد:

جناب آقای رضوی

محققان:

وحید عشق آبادی

سعید قاسمی

علی درویشی

سال تحصیلی ۸۲-۸۳

این پژوهش با استفاده از اعتبارات مالی سازمان آموزش و پرورش  
شهرستانهای استان تهران تهیه شده است.

تقدیم به:

این مجموعه اگر در خور تقدیم باشد،

به همه ی کسانی که مدیون زحمات و محبت‌هایشان هستیم تقدیم

می‌نمائیم.

تقدیر و تشکر:

در آغاز بر خود لازم می دانم که از توجهات و راهنمایی های سودمند و

ارزنده استاد گرانقدر جناب آقای ابوالحسن ماهرویی که ما را در گردآوری

و تنظیم این تحقیق یاری فرمودند سپاسگزاری و تشکر نمائیم و آرزوی

موفقیت آن استاد ارجمند را در همه مراحل زندگی از ایزد متعال خواهان

شویم.

تقدیر و تشکر:

- از کارشناس مسئول محترم شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش

شهرستانهای استان تهران جناب آقای رحیمی

- مسئولین محترم اداره آموزش و پرورش ناحیه یک شهریار و جناب

آقای جمال زاده رابط تحقیقات و مسئولین محترم مقطع ابتدایی.

- مسئولین و معلمین محترم دبستان های آفرینش، شهید زارع، محمد

رسول ا...، ابوریحان بیرونی، اندرزگو، مجتمع اندیشه، حضرت مریم (ع).

- و کلیه عزیزانی که ما را در انجام این پژوهش یاری داده اند تشکر نموده

و آرزوی توفیق روزافزون آنان را از درگاه خداوند متعال خواستاریم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول
۱	مقدمه
۷	بیان مسئله
۱۰	ضرورت و اهمیت پژوهش
۱۳	متغیرهای پژوهش
۱۴	تعریف عملیاتی متغیرها
۱۵	فرضیه های تحقیق
	فصل دوم
۱۸	مقدمه
۲۱	قوانین یادگیری از نظر روانشناسان
۲۳	تاثیر تکلیف در یادگیری
۲۴	آیا تکلیف شب یک ضرورت تربیتی است؟
۲۶	ملاک های تعیین تکلیف شب
۲۸	تناسب نوع تکلیف با نوع درس
۲۸	جایگاه تکلیف
۲۹	تصحیح تکلیف

۳۰	تشریح اهداف تکلیف
۳۰	فواید و مضرات تکلیف
۳۱	اهداف تکلیف
۳۲	انواع تکلیف
۳۳	حجم تکلیف
۳۵	رابطه تکلیف با میزان هوش و استعداد دانش آموزان و پیشرفت تحصیلی آنها
۳۶	تاریخچه تکلیف شب در جهان
۳۸	تکلیف شب به عنوان یک تجربه یادگیری
۴۰	اثرات تکلیف شب
۴۱	نظریات مختلف درباره تکلیف شب
۴۴	تاریخچه تکلیف شب
۵۲	تحقیقات انجام شده در ایران
فصل سوم	
۵۶	روش تحقیق
۵۶	نوع تحقیق
۵۷	جامعه آماری
۵۷	نمونه آماری

۵۷ روش نمونه گیری

۵۷ ابزار تحقیق

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم

۶۱ الف- آمار توصیفی

۶۱ مقدمه و بیان افراد نمونه آماری بر اساس مدرک سابقه، جنسیت و

منطقه جغرافیایی

۶۲ بیان فرضیه ها و سوالات مربوط به آن

۶۳-۱۰۱ سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره یک

۶۳-۱۰۱ سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره دو

۶۳-۱۰۱ سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره سه

۶۳-۱۰۱ سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره چهار

۶۳-۱۰۱ سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره پنج

۶۳-۱۰۱ سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره شش

۶۳-۱۰۱ سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره هفت

۱۰۱ تجزیه و تحلیل و بیان روش مقایسه ای ارائه تکلیف شب سنتی و

فعال

۱۰۵ آمار استنباطی



۱۰۹	بحث و نتیجه گیری
	فصل پنجم
۱۱۲	خلاصه پژوهش
۱۱۲	عنوان و اهداف پژوهش
۱۱۲	فرضیه های پژوهش
۱۱۴	نوع پژوهش
۱۱۵	پیشنهادات
۱۱۶	محدودیت ها و موانع
	پیوست ها
۱۱۹	منابع و مأخذ
۱۲۱	فهرست جداول
۱۲۴	نمونه فرم پرسشنامه

#### مقدمه:

تکلیف همواره به عنوان یکی از عوامل مهم در تحقق یادگیری مطرح بوده و در هر دوره متناسب با برداشتی که از یادگیری وجود داشته، شکل و نوع تکلیف نیز متفاوت بوده است. شاید در گذشته اگر دانش آموزی صرفاً موفق به محفوظاتی در ذهن خویش می شد، تصور می رفت که یادگیری در او تحقق یافته است. اما

امروزه، با تعریفی که از یادگیری می شود توقع اهدافی فراتر از آن وجود دارد. یکی از متغیرهای رایج در مورد یادگیری به شرح زیر است: «یادگیری تغییری است که در توانایی انسان ایجاد می شود و برای مدتی باقی می ماند و نمی توان آن را به سادگی به فرآیندهای رشد کسب شده نسبت داد.»<sup>۱</sup>

به همین دلیل از تکالیف خانه به عنوان تمرین جهت یادگیری و توانایی استفاده می گردد و تکلیف خانه به آن دسته از فعالیت های درسی اطلاق می شود که در یادگیری های کلاسی جهت انجام دادن در خارج از کلاس درس و مدرسه برای دانش آموزان تعیین می شود.

تاکنون صدها تحقیق در مورد تکلیف خانه و نقش آن در موفقیت های تحصیلی انجام شده است. برای نمونه قدمت این تحقیقات به نود سال پیش می رسد و آنها در مجموع تکلیف را جزء جدایی ناپذیر یادگیری می دانند. مطالعات نظرات معلمین، محصلین و والدین متخصصین در سالهای اخیر نشان می دهد که همگی معتقدند که تکلیف شب دانش آموزان را در کسب نمرات بهتری می نماید. از جمله متخصصینی که انجام تکالیف درسی را مفید می داند دکتر علی اکبر سیف می باشد وی در مورد اهمیت و نقش تکلیف در تحقق یادگیری معتقد است:

۱- «بخش عهده یادگیری باید در کلاس انجام گیرد و فعالیت های خارج از مدرسه باید مکمل یادگیری و فعالیت های مدرسه باشد. در شرایطی، توضیحاتی که در

---

<sup>۱</sup>- تکلیف شب از دیدگاه متخصصین تعلیم و تربیت، معارف آموزشی اداره کل سال ۱۳۷۲

کلاس داده می شود برای یادگیری بعضی از دانش آموزان کفایت می کند، اما برای بعضی دیگر ممکن است چنین نباشد و لذا به تمرین و مرور بیشتری نیاز داشته باشند، در این صورت می توان با تعیین تکالیفی مناسب با نیاز هر دانش

آموز او را در این امر یاری کرد» (سیف، ۱۳۷۴)

تکلیف شب از وظایفی است که از تاسیس مدارس همگانی عمدتاً به منظور تکمیل آموزش مدرسه و گاه به عنوان وسیله ای در دستیابی به اهداف دیگر آموزش و پرورش مانند عادت به کار مستقل، رشد، مسئولیت، عادت به مطالعه برای دانش آموزان در کشورها معمول بوده است.

امروزه با توجه به تحولات جوامع با پیدایش نظریه های تربیتی و وجود رسانه هایی که اوقات فراغت دانش آموزان را به خود اختصاص می دهد، ضرورت تکلیف شب در بسیاری از کشورها مورد سوال قرار گرفته و راههای دیگری برای پر کردن اوقات فراغت کودکان و نوجوانان در خانه تدبیر می گردد.

در بعضی از جوامع از جمله در ایران - تکلیف شب هنوز جایگاهی سنتی و ارزشی خود را حفظ نموده است و از آن جا که گروه های مختلفی درگیر آن می باشند،

این مسئله هنوز به عنوان یک موضوع روز مطرح بوده و طیف وسیعی از افکار و عقاید مختلف و گاه متضادی را در بر می گیرد. تکلیف شب چنان با تار و پود نظام آموزش و پرورش کشورمان آمیخته است که تصور مدرسه بدون تکلیف برای بسیاری از ما ممکن نیست. تکلیف به عنوان فعالیتی که دانش آموزان و والدین آنها

را درگیر ساخته از دیدگاه های مختلف و حتی متضاد مورد بررسی قرار گرفته است.

موافقان معتقدند اگر دقت لازم در تعیین نوع تکلیف صورت پذیرد و اگر این فرایند مورد ارزشیابی دقیق واقع شود نه تنها مزاحم یادگیری مدرسه ای نیست بلکه تداومی مناسب برای آن محسوب می شود. مخالفان این فعالیت بیشتر وضعیت اجرایی نامناسب آن را در چه مرحله تعیین تکلیف و چه در مراحل اجرا و ارزشیابی دلیلی برای بیهوده بودن این فعالیت دانسته اند. با وجود این نقش تکلیف شب به عنوان یک حلقه ارتباطی بین خانه و مدرسه انکار ناپذیر است و تکلیف شب می تواند به عنوان وسیله ای جهت ارتباط بین والدین و شاگرد و معلم به کار گرفته شود.

آنچه در این ارتباط حائز اهمیت است چگونگی تکرار مطالب و تمرین آموخته هاست. روشن است تمرین یا تکرار درس های آموزشگاهی زمانی می تواند مفید واقع گردد که عوامل موثر در یادگیری و پیشرفت تحصیلی نیز مورد توجه قرار گیرد. وقتی دانش آموزان در شرایط یکسان در مقایسه با دانش آموزانی که علاقه آشکار ندارند آن موضوع را به سهولت و با سرعت بیشتری می آموزند. دانش آموزان ممکن است با یک نوع تکلیف برخورد مثبت و با نوعی دیگر تکلیف برخورد منفی داشته باشند. چنین دانش آموزی احتمالاً در تکلیفی که نسبت به آن نگرش مثبت دارد پیشرفت بیشتری خواهد داشت.

منظور از مشق شب یا تکلیفی که دانش آموز باید برای تکمیل آموزش و پرورش مهارت ها و توانمندی های خود انجام دهد چیست؟ آیا دانش آموزی که مجبور است چهار بار از درس رونویسی کند به اهداف شناختی، عاطفی و رفتاری آموزشی و پرورش در ارائه مشق شب یا تکالیف شبانه دست می یابد؟ مشق شب تا چه اندازه سبب بالندگی آموزشی در رشد تحصیلی دانش آموزان می شود؟ آیا معلم با دادن تکالیف اجباری، سنگین، خسته کننده، ملال آور، غیر ضروری موجب افزایش انگیزش تحصیلی و رشد خلاقیت او می شود؟

آیا تنها یک نوع سنتی و کلیشه ای مشق شب در جریان آموزش و پرورش ما متداول است؟ آیا معلمان و متخصصان تعلیم و تربیت نمی خواهند با روشی دیگر از طریقی تازه تر، مشکلات مشق شب را در نظام آموزشی برطرف کنند؟

جای تردید نیست که مشق شب باعث پایدار شدن یادگیری ها و آموزشهای کودکان دبستانی می شود ولی نباید فراموش کنیم که کودک دبستانی در هنگام نوشتن مشق شب در حال گذراندن زندگی خود نیز هست. پس مشق شب باید با زندگی او تناسب داشته باشد.

آنچه محقق را به انجام چنین تحقیقاتی وا می دارد ارزیابی دقیق از عملکرد آموزگاران در باره تعیین تکالیف برای دانش آموزان و چگونگی نحوه بررسی این تکالیف و بررسی تاثیر انواع تکالیف در یادگیری دانش آموزان است. شکی نیست که هنوز عده ی کثیری از معلمان، به شیوه ی سنتی تکلیف شب می گویند و هر از گاهی اگر فرصت دست بدهد بر روی تکالیف یا آخر تکالیف علامت هایی از خط

زدن و یا امضا نمودن ثبت می نمایند و این روش تعیین تکلیف برای تمامی دانش آموزان و نحوه بررسی آن تا چه حد می تواند بر میزان تثبیت یادگیری دانش آموزان موثر باشد. و بررسی این نکته به نظر ضروری می رسد که چند درصد از معلمان ما از شیوه های نوین در تهیه تکالیف و بررسی آن سهم دارند و چگونه می توان این روش ها را بسط و گسترش داد.

## فصل اول

- مقدمه
- بیان مسئله
- اهمیت و ضرورات تحقیق
- اهداف پژوهش
- متغیرهای پژوهش
- تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها
- فرضیه های تحقیق

## ۱- بیان مسأله

تکلیف شب برای چیست؟ مسئله تکلیف شب و مباحثات مربوط به آن همواره برای دانش آموزان و معلمان و اولیای دانش آموزان مطرح بوده و هست و نظریات موافق و مخالف آنان را برانگیخته است. یک عده از آنها مخالف تعیین تکلیف برای دانش آموز هستند به خصوص تعیین تکلیف شب را در سطح ابتدایی کاری بیهوده می دانند و عقیده دارند که کودکان پس از یک روز طولانی و خسته کننده در کلاس وقتی به خانه می رسند بهتر است اوقات خود را با استراحت، بازی و یا اشتغال به یک کار سرگرم کننده به هر حال فعالیتی غیر درسی بگذرانند. وقتی با معلمان درباره تکلیف شب صحبت می شود اغلب عقیده دارند که این اولیای دانش آموزان هستند که بر ارائه تکلیف درسی در خانه تأکید می کنند تا خیالشان راحت باشد که بچه ها چیزی یاد می گیرند. از طرفی وجود تکلیف شب بچه ها را سرگرم کرده مانع مزاحمت ها و سرو صدای آنها در خانه می شود. در نتیجه‌ی یک همه پرسى که توسط یک روزنامه فرانسوی درباره تکلیف شب انجام گرفت، معلوم داشت که بسیاری از معلمان عقیده دارند که کودکان خود علاقمند به انجام تکلیف درسی در خانه هستند به شرط آنکه طولانی نباشد. آنان که موافق تکلیف شب هستند آن را وسیله‌ای برای تشخیص توانایی های درسی کودکان می دانند و معتقد هستند که تکالیف درسی شاگردان می تواند وسیله‌ای برای برقراری ارتباط بین خانه و مدرسه

باشد. زیرا اولیا از طریق نظارت بر تکالیف متوجه می شوند در مدرسه چه می گذرد و چه تغییراتی در محتوای روش ها و برنامه های درسی داده شده است.<sup>۱</sup> تکلیف تمرینی است در زمینه‌ی آنچه که دانش آموز در کلاس فرا گرفته و فقط در همین جایگاه می تواند نتیجه یادگیری را برای او در برداشته باشد.

تکلیف شب باید:

۱- لازم و مفید باشد.

۲- با توانایی و رشد دانش آموزان تناسب داشته باشد.

۳- به خوبی تشریح شده و انگیزه‌ی لازم را فراهم آورد.

۴- به صراحت توسط دانش آموز و والدین فهمیده و درک شوند.

۵- بر آزادی و نوآوری دانش آموز تاکید داشته باشد.

۶- تا حد امکان انفرادی باشد.

۷- در صورت امکان واگرا، متنوع و با تخیل همراه باشد.

۸- آموختن محتوا و مهارت ها را به دیگران مد نظر قرار دهد.

امروزه با پیشرفت و گسترش علوم مخصوصاً علم روانشناسی و توجه خاص انسانها

به امر تعلیم و تربیت باعث گردیده که تعیین تکلیف شب از موارد مهم و نقش

آفرین در پیشرفت تحصیلی و آموزش فراگیران جزء لاینفک آموزشی به حساب آید.

---

۱- نشریه ماهانه آموزشی تربیتی پیوند شماره ۱۲۴ تنظیم از

هوشنگ اردستانی موفق



اما با توجه به حساسیت و اهمیت این مسأله متأسفانه به نظر می رسد چندان توجهی به این امر نمی شود و بعضی از مدارس و معلمین در تعیین تکلیف به صورت سنتی و سلیقه ای و بدون توجه به نیازها و جنبه های جسمی و ذهنی فراگیران عمل می نمایند که چنین عملی نتیجه ای جز خستگی و دلسردی دانش آموزان از درس و معلم نخواهد داشت.

در این تحقیق، محقق در صدد است تاثیر شیوه های مختلف تعیین تکلیف شب را بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی بسنجد.

تکلیف شب از متغیرهای درونی مدرسه است که در صورت تجدید نظر کلی و در شرایط فعلی آن شاید بتواند بسیاری از اهدافی را که بر آن مترتب است، مانند تداوم یادگیری، بهبود نگرش به مدرسه، عادت به مطالعه، تنظیم وقت و ... را جامه عمل پوشانده وسیله ای برای شناخت مشکلات دانش آموزان و کمک در رفع آن می باشد به امید آن که گامی باشد در جهت اعتلای اهمیت توجه به مسأله تکلیف شب.

محقق در صدد است که تاثیر تکالیف فعال را بر روی پیشرفت تحصیلی در

دروس ریاضی، علوم تجربی و ادبیات بررسی کند. از این جهت دانش آموزان پایه سوم را به صورت نمونه و تصادفی انتخاب نموده و با ارائه تکالیف فعال که شامل تکالیف مختلف از دروس ریاضی، علوم و ادبیات فارسی (املا، انشاء، خواندن) به صورت تمرینی، نگرشی، خلاق، پژوهشی و ... و با در نظر گرفتن تفاوت های فردی دانش آموزان در اختیار معلم مربوطه قرار داده تا بعد از آزمون نوبت اول در

کلاس ارائه دهد تا پس از آزمون نوبت دوم در کلاس نتایج به صورت طرح پیش آزمون و پس آزمون برای یک گروه مستقل مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار بگیرد.

## ۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

در هر دوره متناسب با برداشتی که از یادگیری وجود داشته شکل و نوع تکلیف نیز متفاوت بوده است. اما امروزه با تعریفی که از یادگیری می شود انتظار اهدافی فراتر از آن وجود دارد. دیدگاه های متخصصان معاصر در خصوص تکالیف درسی از فلسفه و روش های تعلیم و تربیتی که در طول قرن ها متداول بوده تاثیر پذیرفته است. سالیان دراز حفظ کردن به عنوان تنها نوع تکلیف درسی و حتی یادگیری محسوب می شد. و در نتیجه همین بینش ناکامی های تحصیلی را صرفا به ناتوانی دانش آموزان نسبت می دادند نه به روش های آموزشی. یکی از عواملی که در به وجود آوردن دیدگاه های جدید تعلیم و تربیت موثر واقع شده تشخیص درجه اهمیت فعال نمودن شخص دانش آموز بوده است. اغلب بینش های معاصر به تحریک قدرت ابتکار و مسئولیت پذیری محصل در امر یادگیری بها می دهند و بر این هدف تاکید می کنند که دانش آموز هرچه بهتر و موثرتر تر از اوقات خارج از مدارس در جهت یادگیری بهره ببرد.<sup>۱</sup>

۱ - رشد معلم، سال دهم، چاپ ۱۳۷۰، شماره ۱، فرزانه نجاریان صفحه ۳۶.

البته باید توجه داشت که تکلیف شب هرگز نمی تواند به خودی خود مفید یا مضر تلقی گردد و سودمندی آن به عوامل و خصوصیات فردی و خانوادگی دانش آموز، عوامل کلاسی، برخورد معلم و بخصوص به ماهیت و چگونگی آن وابسته است.<sup>۱</sup>

تحقیقی که انجام می گیرد دارای اهمیت فراوانی می باشد چرا که یافته های آن می تواند رهنمودی برای تنظیم کتب درسی مناسب و دستور العمل هایی جهت تعیین تکلیف شب دانش آموزان باشد و از طرفی نقطه معلمان را در ارتباط با تکلیف شب در دروس مختلف ارائه نمود. و چراغی فرا راه معلمان در جهت استفاده بهتر از تکلیف شب عرضه نمود.

با توجه به محدودیت های اجتناب ناپذیر برنامه های مصوب رسمی که همه ی فراگیران باید در ظرف زمانی محدود مواد آموزشی را فرا گیرند و مورد ارزشیابی قرار داده شوند و به کلاس بالاتر ارتقا یابند، در صورتی که سرعت و توانایی یادگیری در همه ی فراگیران یکسان نمی باشد. اجرای مطلوب برنامه های آموزشی بر اساس برنامه های مصوب رسمی مستلزم استفاده بهتر از امکانات کلاسی است. بدیهی است چنانچه اگر تعدادی از دانش آموزان به دلایل مختلف فاقد آمادگی لازم برای برنامه های مصوب باشند معلم یا اجباراً ادامه ی اجرای برنامه را به هر صورت ممکن مقدم می شمارد و یا اینکه قسمتی از اجرای آن را در ازای آماده شدن

---

۱- فصلنامه، تعلیم و تربیت، سال دهم شماره ۲، تابستان ۷۳، شماره مسلسل ۳۸.

فراگیران به وقفه یا تاخیر می اندازد. بعضاً مشاهده می گردد که معلم ناچاراً نادیده می گیرد، در هر صورت گروهی از دانش آموزان ضرر خواهند کرد.

لذا انجام تکلیف در منزل می تواند با تثبیت و یا حتی توسعه آموخته های دانش

آموزان، ابزار و وسیله مناسبی جهت تعدیل بخشی از کمبودهای برنامه های یکسال

و غیر قابل انعطاف مدرسه باشد و به اجرای مطلوب در کلاس کمک نماید. بنابراین

انجام تکلیف در منزل می تواند فرصت مناسبی برای جبران ضعف ها و عقب

ماندگی های درسی و یادگیری باشند. البته به شرطی که دانش آموز با رغبت به

طور انفرادی و مستقل به انجام آن بپردازد.

موارد زیر از دیگر دلایل اهمیت تحقیق حاضر را مشخص می کند:

۲- بدون تردید از جمله عوامل موثر در یادگیری، تکرار، تمرین و مهارت است و

تکرار اکتسابهای آموزشی سبب یادگیری بهتر و به خاطر سپردن آموخته

هاست. پروفیسور گوردون می نویسد که تکلیف شب به عنوان موضوع تربیتی در

سال ۱۸۴۲ مورد مباحثه متخصصان علوم تربیتی در انگلستان قرار گرفت و در

سال ۱۸۹۲ در نخستین شماره های دایره المعارف تعلیم و تربیت آمده است که

بچه های کمتر از ۹ سال آماده نیستند که تکالیف جدیدی در خانه انجام

دهند.<sup>۱</sup>

<sup>۱</sup>- توکلی، مهین، تکلیف شب از دیدگاه تحقیقات تربیتی.

۳- جن واستیونس ۱۹۸۹ پس از مقایسه نگرش دانش آموزان چینی، ژاپنی و آمریکایی به این نتیجه رسیده اند که در کشورهایی که پیشرفت تحصیلی اهمیت بیشتری داده می شود، تکلیف شب نیز از مقام بالاتری برخوردار است.<sup>۱</sup>

۳- اهداف پژوهش:

هدف کلی از این تحقیق مقایسه تاثیر شیوه های مختلف تعیین تکلیف شب بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است.

اهداف جزئی این پژوهش عبارتند از:

۱- بررسی تاثیر ارائه تکلیف شب به روش سنتی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

۲- بررسی تاثیر ارائه تکلیف شب به روش فعال بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

۳- مقایسه شیوه های مختلف ارائه تکلیف شب بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

۱ - فصل نامه تعلیم و تربیت شماره ۲۵ بهار ۱۳۷۰.

#### ۴- متغیرهای پژوهش

در این تحقیق متغیرهای زیر مطرح بوده است:

۱- **متغیر مستقل:** در این تحقیق شیوه های مختلف تکلیف شب به عنوان متغیر

مستقل در نظر گرفته شده است.

۲- **متغیر تابع (وابسته):** در این تحقیق پیشرفت تحصیلی به عنوان متغیر وابسته

در نظر گرفته شده است.

هدف این است که تاثیر شیوه های مختلف تکلیف شب بر پیشرفت تحصیلی دروس

ریاضی، علوم تجربی، ادبیات فارسی سنجیده شود.

#### ۳- متغیر تعدیل گر: جنسیت

۵- تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

تکلیف شب

**تعریف مفهومی:** کاری دشوار بر عهده کسی گذاشتن، فرمان به کاری سخت و

پر مشقت دادن، وظیفه و امری که بر عهدهی شخص است و باید انجام پذیرد.<sup>۱</sup>

**تعریف عملیاتی:** در این پژوهش تکلیف شب به شیوهی سنتی و فعال ارائه می

شود که عبارتند از:

---

<sup>۱</sup>- فرهنگ فارسی عمید

۱- تکلیف به روش سنتی: تکالیفی می باشند که توسط معلم و بدون در نظر گرفتن توانایی ها و علائق و هم چنین نیاز هر دانش آموز و بدون در نظر گرفتن تفاوت های فردی برای کلیه دانش آموزان تعیین می شود.

۲- تکلیف به روش فعال: به تکالیفی که با توجه به هوش، توانایی، نیاز و علاقه و با خلاقیت طراحی و برای دانش آموزان یک کلاس به صورت گروهی و مشارکتی ارائه شود.

پیشرفت تحصیلی:

تعریف مفهومی: تغییرات حاصل در یادگیری دانش آموزان به طوری که منجر به تغییر رفتار وی شود و نمرات حاصل از امتحانات وی بهتر و بیشتر گردد.

۶- فرضیه های تحقیق

در این تحقیق دو گونه فرضیه مورد نظر بوده است:

الف) فرضیه های مربوط به نگرش معلمان در خصوص ارائه تکلیف شب در کلاس

۱- ارائه تکلیف شب به صورت های مختلف از قبیل رونویسی، سبک پژوهشی و تمرینی موجب تثبیت یادگیری در دانش آموزان می گردد.

۲- دانش آموزان رغبت زیادی در انجام تکالیف شب در منزل از خود نشان نمی دهند.

۳- انجام تکلیف در منزل توسط دانش آموزان موجب تکمیل آموزش روزانه، تقویت ابتکار و تجارب یادگیری و بالا بردن تواناییهای ذهنی، دقت و موفقیت تحصیلی دانش آموزان می شود.

۴- ارائه تکلیف شب در تمام دروس و نیز برای کلاس اول دبستان ضروری است. و به تنهایی می تواند در یادگیری موثر باشد.

۵- توجه به تفاوت های فردی در ارائه تکلیف شب موجب کیفی تر شدن آموزش ها می گردد.

۶- بررسی و رسیدگی معلم و میزان رضایت معلم در انجام تکلیف شب توسط دانش آموزان موجب تقویت یادگیری آنان می شود.

۷- ارائه تکلیف شب منطبق با اهداف کلی درس موجب آموزش بهتر می گردد.  
(ب) فرضیه های مربوط به ارائه تکلیف فعال و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی.

۱- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم در درس علوم تجربی تفاوت وجود ندارد.

۲- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم در درس ریاضی تفاوت وجود ندارد.

۳- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم در درس ادبیات فارسی تفاوت وجود ندارد.



## فصل دوم

### ادبیات تحقیق

- مقدمه

- ۱- قوانین یادگیری از نظر روانشناسان
  - ۲- تاثیر تکلیف در یادگیری
  - ۳- آیا تکلیف شب یک ضرورت تربیتی است؟
  - ۴- ملاک های تعیین تکلیف
  - ۵- تناسب نوع تکلیف با نوع درس
  - ۶- جایگاه تکلیف
  - ۷- تصحیح تکالیف
  - ۸- تشریح اهداف تکلیف
  - ۹- فواید و مضرات تکلیف
  - ۱۰- اهداف تکلیف
  - ۱۱- انواع تکالیف
  - ۱۲- حجم تکلیف
  - ۱۳- رابطه تکلیف شب با میزان هوش و استعداد دانش آموزان و پیشرفت تحصیلی آنها
  - ۱۴- تاریخچه تکلیف شب در جهان
  - ۱۵- تکلیف شب به عنوان یک تجربه ی یادگیری
  - ۱۶- اثرات تکلیف شب
  - ۱۷- نظریات مختلف درباره تکلیف شب
  - ۱۸- تاریخچه تکلیف شب
  - ۱۹- تحقیقات انجام شده در ایران
- مقدمه:

تکلیف شب در حالی که می تواند وسیله ای برای نزدیک کردن و ایجاد صمیمیت بیشتر بین کودکان و اولیا باشد ولی در بسیاری از مواقع در شرایط نامطلوبی انجام می گیرد و در نتیجه موضوعی برای درگیری ها و اوقات تلخی های خانوادگی می شود.

باید دانست که برای بسیاری از کودکان ایجاد محیطی آرام برای انجام تکالیف لازم است. اما دانش آموزانی نیز وجود دارند که این شرایط بر ایشان کافی نیست و تنها در صورتی تکلیف خود را انجام می دهند که مثلاً پدر، مادر یا بزرگسالی در کنارشان باشد و به کارهای آنان نظارت مستقیم داشته باشند. این کودکان در صورت عدم تمایل اولیا به همراهی کودک در این امر، از انجام تکالیف خوداری می کنند. این امر ناشی از دلایل مختلف از جمله نیاز کودک به توجه بیشتر بزرگسالان می باشد و یا زمانی نشان می دهند که از توجه کافی برخوردار نیستند. در این صورت شایسته است اولیا در روابط خود با فرزندانشان تجدید نظر کنند و دقت بیشتر را صرف صحبت و توجه به آنها کنند.<sup>۱</sup>

گاه انجام تکالیف برای شاگردان بی معنی و بی فایده به نظر می رسد، زیرا او دقیقاً نمی داند چه باید بکند. در این مواقع کمک به وی به روشن شدن موضوع کمک خواهد کرد یا عدم ارتباط مطالب درسی با زندگی روزانه کودک یکی دیگر از مواردی است که او را نسبت به انجام تکالیف دلسرد می نماید. کودک مفید بودن

<sup>۱</sup>- پیوند نشریه ماهانه آموزشی تربیتی، تکلیف شب ۱۳۷۰، صفحه ۱۰۲.

این تکالیف را نمی تواند تشخیص بدهد و کمک لازم در این مواقع کوشش در ارتباط دادن وقایع و تجربیات زندگی خانوادگی با دروس مدرسه است. اکراه در انجام تکالیف گاه ناشی از جذابیت محیط اطراف به خصوص بازی با دوستان یا تماشای تلویزیون می باشد.<sup>۱</sup>

متأسفانه در بعضی از خانواده ها، کودکان آنان به جای شیطنت و ایجاد مزاحمت به تماشای تلویزیون مشغولند، به همین امر کم کم کودکان را به تماشای تلویزیون تا آنجا علاقمند می کند که میتوان گفت کودکان به برنامه های تلویزیونی عادت کرده اند، گاه این اعتیاد به جایی می کشد که در سنین دبستانی و حتی بالاتر کودکان نمی توانند از دیدن برنامه های تلویزیون خودداری کنند و لذا به جای انجام تکلیف به تماشای تلویزیون می پردازند. وقتی که والدین با اصرار زیاد کودکان را از دیدن تلویزیون منع می کنند باز هم موفقیتی ندارند. مثلاً در بسیاری از خانواده ها وقتی که به کودکان اصرار می شود که تکلیف مدرسه را انجام دهند آنان از والدین خود می خواهند که اول تلویزیون را تماشا کنند و بعداً تکالیف خود را انجام دهند. بدیهی است که بعد از دیدن برنامه های تلویزیون هم چشمان کودکان خسته شده و هم وقت خواب فرا رسیده است.<sup>۲</sup>

معلمانی که در اول سال تحصیلی درباره تکالیف مورد انتظار، نحوه انجام و زمان ارائه آن با دانش آموزان و اولیای آنان مشورت می کنند و به شاگردان اختیاراتی در

۱ - پیوند نشریه ماهانه، تربیتی، تکلیف ش ۱۳۷۰، صفحه ۱۰۲.

۲ - ماهنامه تربیت. سال دهم شماره نهم صفحه ص ۳۶ و ص ۳۵.

انجام تکالیف ونحوه ارائه آن می دهند، معمولاً در دریافت کیفیت مناسب تکالیف و جلب رضایت شاگردان موفقیت بیشتری دارند و اما در مورد شاگردانی که به علل محرومیت های فرهنگی، بیسوادی یا گرفتاری های اولیا شرایط نامساعد مسکن به ندرت از عهده انجام تکالیف بر می آیند، مدرسه می تواند برنامه ای پیش بینی کند و اوقات خاصی را برای انجام تکالیف زیر نظر معلمان یا شاگردان کلاس های بالاتر تنظیم نماید تا این قبیل دانش آموزان بتوانند در محیطی آرام و پر انگیزه کار درسی خود را انجام دهند و احیاناً با طرح مشکلات خود از کمک های درسی لازم برخوردار گردند، در این صورت تنها تکلیفی را می توان به خانه فرستاد که امکان انجام آن به تنهایی برای کودکان وجود داشته باشد.<sup>۱</sup>

از طرفی دیگر نیز اولیای کودکان تصویر مثبتی از کار فعالیت جدی به او ارائه نداده اند در این صورت چگونه می توان از کودکی انتظار داشت که از کار کردن لذت ببرد. در حالی که هرگز چنین الگویی را در اطراف خود ندیده است. یا هرگز به او نشان نداده اند که انجام یک کار جدید و حل یک مشکل تا چه حد می تواند لذت بخش باشد و ارزش این را دارد که انسان به خاطر آن لذت های زودگذر را فدا کند.<sup>۲</sup>

#### ۱- قوانین یادگیری از نظر روانشناسان

<sup>۱</sup>- پیوند نشریه ماهنامه تربیتی، تکلیف شب چاپ ۱۳۷۰، صفحه ۱۰۵.

<sup>۲</sup>- مجله پیوند-دکتر زهرا بازرگان، سال ۱۳۷۰، شماره ۱۴۷، ص ۱۰۷.

عموم روانشناسان و صاحب نظران تعلیم و تربیت ضمن توجه به اهمیت عامل تمرین و تکرار در یادگیری پایدار بر چگونگی تحقق این مهم تاکید فراوان داشته‌اند. چرا که تمرین و تکرار خود به خود اثری در تکمیل یادگیری نمی تواند داشته باشد.

مگر اینکه با انگیزه های درونی و محرک های بیرونی توأم گردد. به عنوان مثال «شراندایک» در پی مطالعات وسیع خود پیرامون یادگیری، انسان و حیوان، یادگیری را تابع سه قانون اصلی می داند. یکی از این سه قانون تمرین است. «شراندایک قوانین یادگیری را به شرح زیر عنوان می کند».

#### الف- قانون آمادگی:

یادگیرنده زمانی قادر خواهد بود مطلب یا مهارتی را بیاموزد که از جهات جسمی، ذهنی، عاطفی، روانی و اجتماعی آمادگی های لازم را داشته باشد.

#### ب- قانون نتیجه یا اثر:

هر قدر دانش آموز در فعالیت های آموزشی و انجام تکالیف و تمرینات درسی با احساس خوشایندی مواجه گردد و زمینه ارضای نیازهای ذهنی و روانی او فراهم شود، به یادگیری، تکرار و تمرین آن رغبت و انگیزه بیشتری از خود نشان می دهند و اگر از انجام تکالیف درسی لذتی نبرد، در رفتار او تغییرات چندان مثبتی مشاهده نخواهد شد.

#### ج- قانون تمرین و تکرار:

ارتباط بین محرک و پاسخ یا استمرار و تکمیل برداشت های ذهنی و آموخته ها در اثر تمرین و تکرار محکم تر شود.<sup>۱</sup>

مراد از تمرین هرگز رونویسی یک صفحه از کتاب چندین و چند مرتبه نیست، بلکه مهم آن است که دانش آموز بتواند مطلب مورد نظر معلم را در موارد گوناگون با آمادگی و رغبت به توجه و دقت و به دور از اضطراب و تشویش عجله و شتاب به کار برد. اگر تکالیف درسی شاگرد بیش از ظرفیت جسمی، ذهنی و عاطفی او باشد نه تنها کمکی به تکمیل آموخته های قبلی نخواهد کرد. بلکه زمینه ایجاد نگرش منفی، احساس تنفر و گریز نسبت به محیط آموزشی را درونی فراهم خواهد

ساخت. (۱)

۲- تاثیر تکلیف در یادگیری:

بدون شک در یادگیری عواملی از تمرین و تکرار، هوش، رشد آمادگی، تجارب قبلی، انگیزه و دقت، ادراک روش یکپارچه یا روابط کل و جزء تشویق و تنبیه موثر می باشد. از این عوامل تمرین و تکرار و مهارت که با موضوع در ارتباط می باشد تاکید و توصیه می شود. تکرار و تمرین های اکتسابی آموزشگاهی سبب یادگیری بهتر و به خاطر سپردن آموخته هاست. اما آنچه که در این ارتباط حائز اهمیت است شیوه و چگونگی تکرار مطالب و تمرین است.

<sup>۱</sup>- مقدمه ای بر نظریه های یادگیری، علی اکبر سیف (مترجم) ج ۱ ص ۸۶ الی ۸۸.

تمرین و تکرار درس در مدارس یا خانه زمانی می تواند قابل استفاده و مفید واقع گردد که عوامل موثر در یادگیری نیز مورد توجه باشد. به عبارت دیگر بدون آمادگی ذهنی، روانی و بدون انگیزه دقت، توجه و ادراک صحیح مورد مطالعه، صرف تکرار نمی تواند چندان موثر باشد تغییرات نسبتاً پایدار و دائمی در رفتار یادگیرنده ایجاد کند.<sup>۱</sup> هنگامی که دانش آموزی می خواهد درسی را که معلم در کلاس تدریس نموده در خارج از مدرسه به صورت های مختلف مطالعه نماید چندین بار آن را مجدداً بخواند و بنویسد یا مسائل را چندین بار حل کند این گونه تلاش ها نیز بدون در نظر گرفتن عواملی چون رشد، آمادگی، زیستی، ذهنی و روانی، رغبت و انگیزه نمی تواند کمک موثر بر امر یادگیری و پیشرفت تحصیلی نماید. این روش نیز پر واضح است که اگر موضوع یادگیری یا دریافت های ذهنی در اوقات مختلف و موقعیت های متنوع به گونه ای تکرار نشود فراموش می گردد. اما اگر در انجام تکالیف و درس خواندن تناسب در میان باشد و تکالیف با درک و فهم صورت نگیرد نه تنها نمی تواند موجب یادگیری پایدار شود بلکه سبب فراموشی نیز می گردد.

۳- آیا تکلیف شب یک ضرورت تربیتی است؟

یکی از آخرین مطالعات منسجم در خصوص اهداف تکلیف، تحقیق پرفسور (اپستین) است که اهداف تکلیف شب را با جامعیت خاصی در هفت مقوله خلاصه و طبقه بندی کرده است.

۱ - تکلیف شب به عنوان یک تجربه یادگیری - «ماری آن دوئل» ترجمه حقیقی و قزوینی فاطمه»

۱-تمرین: تکلیف به منظور افزایش سرعت، تسلط، تثبیت و حفظ یادگیری و مهارت است.

۲-شرکت فعال: تکلیف به منظور افزایش یادگیری و اشتغال در دانش آموز در فعالیت‌های یادگیری است.

۳-رشد تخصصی: تکلیف شب به منظور پرورش حس مسئولیت شخصی، امانت و صداقت و قدرت مدیریت و زمان بندی، اعتماد به خود و تداوم در امر یادگیری است.

۴-روابط متقابل شاگرد با والدین: تکلیف شب به منظور برقراری ارتباط بین والدین و فرزند در خصوص مهمترین کار مدرسه و امر یادگیری است.

۵-خط مشی مقررات: تکلیف به منظور تأمین دستورات مدیریت، اجرای مقررات مربوط به سیاست کتبی در خصوص کم و کیف تکلیف روزانه و هفتگی است.

۶-روابط عمومی: تکالیف منظور آگاهی دادن به والدین از آن چیزی می باشد که در کلاس درس بر فرزندان می گذرد.

۷-تنبیه: تکالیف به منظور اخطار و هشدار به دانش آموزان می باشد و این امر به عنوان نوعی یادآوری در خصوص انتظاراتی است که شخص معلم از دانش آموز در

مسائل درسی و رفتاری او در کلاس دارد. کاربرد هر یک از اهداف فوق به نوعی به فعالیت آموزشی و یادگیری منجر می شود.



معنی دار کردن انجام تکالیف برای دانش آموزان  
گاه انجام تکالیف برای شاگردان بی معنی و بی فایده به نظر می رسد. زیرا او دقیقاً  
نمی تواند چه باید بکند. و پرسش های معلم برایش مبهم است در این طور مواقع  
کمک به او در مطالعه دقیق تر سوالات. تشویق او به پرس و جو از یک همکلاس به  
روشن شدن موضوع کمک خواهد گرفت.

این کمک خواهد در مدرسه خواه در خانه باید به صورت مناسب صورت گیرد، عدم  
ارتباط مطالب درسی با زندگی روزانه کودک یکی دیگر از مواردی است که او را  
نسبت به انجام تکالیف دلسرد می نماید. کودک مفید بودن این تکالیف را نمی  
تواند تشخیص دهد و نویدهایی از این قبیل که وقتی بزرگ شوی این معلومات به  
دردت خواهد خورد، مشکل را حل خواهد کرد. کمک لازم در این مواقع کوشش در  
ارتباط دادن وقایع و تجربیات زندگی خانوادگی با دروس مدرسه است. مثلاً برای  
شاگردان کلاس های اول تا سوم مسئولیت هایی مانند یادداشت کردن پیام های  
تلفنی در مدرسه فرا می گیرند. تشویق آنان به نوشتن نامه به دوستان و بستگان،  
نوشتن خاطرات روزانه و از این قبیل به معلوماتی که در مدرسه فرا می گیرد، جنبه  
عملی می دهد. اگر در انجام تکالیف گاه ناشی از جذابیت محیط اطراف به  
خصوص بازی با دوستان یا تماشای تلویزیون می باشد. از طرف نیز اولیای کودک  
تصویر مثبتی از کار و فعالیت جدی به او ارائه نهاده اند. در این صورت چگونه می

۱- ماهانه آموزش تربیتی پیوند شماره ۱۵۲ سال ۱۳۲۰.  
معنی دار کردن تکالیف برای دانش آموزان- رشید پور احسان.

توان از کودک انتظار داشت که از کار کردن لذت کسب کند. و حل یک مشکل تا چه حدی می تواند لذت بخش باشد و ارزش این کار را دارد که انسان لذت های زود گذر را فدا کند.

#### ۴- ملاک های تعیین تکلیف

دکتر سیف بر ضرورت تشخیص توانایی های دانش آموزان در دوره های مختلف سنی و نیز در نظر گرفتن تفاوت های فردی میان ایشان تاکید نموده است و می گوید:

حجم تکالیف باید در حد معقول و مناسب با توانایی های دانش آموزان باشد.

در سال های اول مدرسه باید حتی المقدور تکالیف را محدود کرد و شرایطی که امکانات اجازه می دهند بچه ها تکالیفشان را در مدرسه و تحت نظر معلم انجام دهند. با بالا رفتن سطح تحصیلات به تدریج کار خارج از کلاس، تحقیق و کارهای ابتکاری بیشتر می شود تا جایی که در مقاطع دانشگاهی بخش عمده فعالیت های مربوط به یادگیری به عهده دانشجوست نه معلم.

سپس وی می افزاید: لغات تازه ای را که یاد گرفته است تمرین کند و یا بنویسد.

مسائل درس ریاضی را که در مدرسه فرا گرفته است در منزل حل کند. بهتر است معلم با شناسایی دقیق توانایی و نیاز بچه ها تکالیفشان را به طور انفرادی تعیین کند. البته معلم زمانی قادر به اجرای روش مذکور خواهد بود که شرایط آموزشی متناسب باشد. مثلاً: تعداد دانش آموزان هر کلاس استاندارد باشد. در حال حاضر مشکل اساسی این است که به علت عدم مهارت در تدریس، تراکم دانش آموزان در

مسائل مشابه آن یادگیری آن طوری که باید در کلاس درس انجام نمی گیرد. و معلمین سعی می کنند با دادن تکلیف خیلی زیاد نقایص را برطرف کنند حال آن که در چنین شرایطی تکلیف زیاد نتیجه سوء در بر خواهد داشت.

#### ۵- تناسب نوع تکلیف با نوع درس

اگرچه بر اساس تحلیل آماری اغلب یافته ها می توانیم بگوییم دانش آموزانی که تکالیفشان را انجام می دهند نمرات بهتری دریافت می کنند اما هنوز نکاتی مبهم وجود دارد. نکاتی مانند این که انجام چه نوع و چه میزان تکلیف و از چه درسی برای دانش آموزان موفقیت در بر خواهد داشت و آنچه که محققان تاکنون بدان دست یافته این است که انجام به شکل حل مسئله برای دروس ریاضی و رونویسی و روخوانی (نوع تکلیف) برای درس فارسی مفید و مناسب است برای درس علوم تکالیفی از نوع مطالعه، تحقیق، تهیه مجموعه های طراحی و ساخت انواع وسایل و دستگاه های ساده و ابتدایی مناسب می باشد.

#### ۶- جایگاه تکلیف

تکلیف تمرینی است در زمینه آنچه که دانش آموز در کلاس فرا گرفته و فقط در همین جایگاه می تواند نتیجه یادگیری را برای او در بر داشته باشد. بنابراین استفاده های نابه جایی که از آن به عنوان تنبیه و با نام جریمه داده می شود. از نظر آموزش مردود است، از نظر تربیتی نیز می تواند مورد قبول واقع باشد، زیرا در

اصول تربیتی قانون حاکم است که به لزوم وجود تناسب بین جرم و جزاء تاکید می ورزند.

مشکل دانش آموزی که ضمن تدریس معلم با همکلاش صحبت می کند با چندبار جریمه نوشتن از روی درس فارسی یا هر درس دیگر حل نمی شود. زیرا بین خطایی که انجام داده و نوع تنبیهی که معلم برایش تهیه کرده تناسبی وجود ندارد، خطای کودک در حیطة دیگری است و باید در همان حیطة ریشه یابی و اصلاح گردد. حتی در مواردی هم که خطای محصل در زمینه آموزشی و درسی است جریمه دادن مشکلی را حل نمی کند.

در این حالت دانش آموز به جای اینکه به مرور یادگیری درس تمرکز کند به فکر سریع نوشتن و تمام کردن جریمه هاست. ضمناً احتمال می رود که خستگی ناشی از جریمه نوشتن او را از درس بیزار می کند.

معلم می تواند با تجدید نظر کلی در روش های تدریس و نیز به وسیله کارکردن بیشتر با این قبیل افراد آن ها را در یادگیری بهتر یاری نماید.

#### ۷-تصحیح تکالیف

با ایجاد عادات روزمره برای محصل می توان نظم را در او پرورش داد. باید روزانه و یا در روز های خاصی از هفته برای او حجم معینی تکلیف مشخص شود و دانش آموز نیز مدت معین و زمان خاصی را برای سایر امور زندگی اش در برنامه روزانه خود در نظر بگیرد و در مجموع به برنامه هایش نظم و سامان بخشد، لذا لازم است تکالیف دانش آموزان روزانه یا لااقل در روز های خاصی از هفته توسط معلم کنترل

شود. زیرا اگر تکالیف به طور منظم کنترل نگردد ممکن است گروهی از دانش آموزان برخی از ایام به تصور اینکه شاید این بار معلم تکالیف را بررسی نکند در انجام آن تعلل ورزند دچار بی نظمی گردند.

از آن جا که تکالیف دانش آموزان پایه اول تحصیلی بیشتر به شکل رونویسی و حل مسائل ریاضی می باشد، دقت شود هنگام کنترل آنها از روش خط زدن استفاده نگردد. علاوه بر کنترل انجام تکالیف لازم است که تکالیف بررسی و تصحیح گردند. زیرا با انجام این روش از معلم ضعف های یادگیری هر دانش آموز و احتمالاً ضعف های تدریس خود آگاه می گردند.

#### ۸- تشریح اهداف تکلیف

آشکار است که معلم برای تعیین هر یک از تکالیف هدفی منطقی و مشخص در ذهن دارد. آموزگار باید این اهداف ذهنی را برای دانش آموزان تشریح کند. مثلاً به محصل بگوید انجام این تکلیف شما را در درک مطلب مورد نظر یاری دهد. چنانچه تکالیف با نیازها، علایق و توانایی های دانش آموز، مطابقت داشته باشند، توضیح اهداف تکلیف می تواند از میزان یادگیری و پیشرفت محصل برای خودش و نیز معلم مشخص سازد.

#### ۹- فواید و مضرات تکلیف

انجام دادن تکالیف نقش موثری در تثبیت یادگیری دارد و علاوه بر این بچه ها را مسئولیت پذیر و منظم می کند، به کار مستقل عادت می دهد و با انجام دادن تکلیف خود دانش آموز در یادگیری نقشی فعال ایفا می کند.

اما از طرفی آثار منفی خیلی زیادی دارد که یکی از آن ها این است که دانش آموز را از انجام فعالیت هایی که برایش جالب است و اگر تکلیف نداشت نمی توانست انجام دهد، محروم می کند. و از طرفی بچه ها برای این که تکلیف شب زودتر تمام شود، دست به کارهایی می زنند که تاثیر منفی از نظر اخلاقی دارد.

مشق دوست خود را به جای مشق خود جا می زنند، خط خوردگی و یا امضا را پاک می کنند و به دروغ می گویند به خدا مشق نوشتیم ولی جا گذاشتیم! به خصوص وقتی حجم تکلیف زیاد باشد این واکنش ها بیشتر می شود، در نتیجه اگر تکلیف شب و مشق زیاد باشد وسیله ای برای کشف راه های دروغ و تقلب می شود یعنی در واقع بچه ها از قدرت کشف و خلاقیت خود در حل مسئله در این جهت استفاده می کنند.

از طرفی فشار خانواده ها به منزله عامل اجبار، فکر شاگرد و نگرش او را به مدرسه و یادگیری تغییر می دهد و تکلیف شب وسیله ای برای درگیری در محیط مدرسه و خانه می شود.

#### ۱۰-اهداف تکلیف

بعضی از متخصصین و اولیا تعلیم و تربیت اهداف تکلیف شب را چنین ذکر کرده اند:<sup>۱</sup>

۱- تکرار درس آموخته شده و ثبت آن در ذهن یادگیرنده

۲- تکمیل مطالب خوانده شده

---

۱- رشد آموزش ابتدایی، اسفندماه ۱۳۷۷ - شماره ۱۴.

- ۳- جلوگیری از وقفه در امر آموزش
- ۴- به فعالیت و داشتن ذهن یادگیرنده
- ۵- روشن شدن مزایای مبهم و غیر دقیق درسی
- ۶- تأمل و تفکر بیشتر بر روی مفاهیم درسی.
- ۷- ایجاد زمینه رقابت سالم بین دانش آموزان.
- ۸- پرورش نیروی ادراک، فهم و تعقل و درک حقائق و مفاهیم از طریق تجربه

#### شخصی

- ۹- کسب مهارت و ایجاد زمینه مساعد جهت بروز خلاقیت ها
- ۱۰- بازآموزی و تمرین در شرایط غیر کلاسی
- ۱۱- پرورش حس وقت شناسی و اعتماد به نفس
- ۱۲- ایجاد عادت به استفاده درست و منطقی از اوقات فراغت
- ۱۱- انواع تکلیف

آقای مجتبی مصدق آورده است<sup>۱</sup>

بسیاری از معلمان مطالعه هر درسی در خانه که آن را وظیفه ای می دانند که در خلال روزهای مدرسه برای دانش آموزان تعیین می شود تا در خانه انجام دهند یا تکلیف شب برابر می دانند در این جا انواع گوناگونی از تکلیف شب را که عموماً در مدارس روزی معین می شود مورد بررسی قرار خواهیم داد. «پروفسور دوایل و پروفسور باربر که در زمینه تکلیف شب تحقیقاتی را انجام داده اند به این نتیجه

<sup>۱</sup> - رشد آموزش ابتدایی اسفند ۷۷، شماره ۱۴.

رسیده اند که سه نوع تکلیف وجود دارد. تکلیف تمرینی، تحقیقی برای آمادگی و تکالیف گسترشی با هدف ایجاد تفکر خلاق» به این نوع از تکلیف کمتری می توان به صورت یک شبه نگاه کرد. یکی از خصوصیات تکالیف گسترشی یا خلاق تمرکز بر تولید چیزهای جدید و بکر است نه، در انجام دادن تمرین های بی شماری که متأسفانه در کشور ما خیلی کم و به ندرت این تمرین ها استفاده می شود. اما در مدارس ایران چند تکلیف منزل عمومیت دارد: ۱- تکالیف تمرینی ۲- تکالیف تحقیقی ۳- تکالیف رونویسی ۴- تکالیف گسترشی و خلاق که عمدتاً در مدارس تیزهوشان و در برخی موارد در دبیرستان ها به کار گرفته می شود.

#### ۱۲- حجم تکلیف

انتخاب و نوع تکالیف متناسب با همان درس به تنهایی کافی نیستند و باید به حجم آن نیز توجه شود، زیرا اگر مثلاً برای درس فارسی چند صفحه رونویسی تعیین گردد و به علت حجم زیاد کارها از وقت دانش آموز کاسته می شود و نتایج یادگیری مطلوب نخواهد بود.

متوسط انجام تکالیف برای دانش آموزان پایه اول تحصیلی ۲۰ دقیقه است این زمان برای پایه های تحصیلی بالاتر به تدریج افزایش می یابد. در حال حاضر در انتهای هر درس در کتب درسی برخی از پایه های تحصیلی دستور العمل هایی برای دانش آموزان جهت انجام تکالیف درج گردیده است که به طور تقریبی حجم تکالیف لازم را برای هر درس مشخص می سازد.



دستورالعمل های یاد شده شامل تعدادی پرسش، تمرین رونویسی، آیا می دانید که ... می باشد. گروهی از معلمان حجم تکالیف تعیین شده را مناسب نمی دانند و با انتخاب خودشان تکالیفی را برای محصلین مشخص می کنند. در مورد ارتباط میزان تکالیف تعیین شده توسط معلمان و این که تا چه حد با سطح تحصیلات، سابقه آموزشی در ارتباط می باشد. نتایج تحقیق نشان می دهد که متغیرهای فوق متاسفانه تاثیر چندانی در میزان تکالیفی که برای دانش آموزان تعیین می شود، ندارد و اکثر معلمان علیرغم سابقه تحصیل یا حرفه خود با تکالیفی بین ۳ تا ۴ صفحه بالاترین درصد را تشکیل می دهد. لازم به یادآوری است که مشق شب به منظور یادگیری بیشتر و عمیق تر انجام می شود و این امر بر یکی از قانون های یادگیری استوار است و چنان چه عملی پیامد خوشایندی برای موجود زنده نداشته باشد کم کم خاصیت خود را از دست می دهد. یعنی قانون تمرین همراه با قانون اثر می تواند در تثبیت یادگیری ثمربخش باشد. بدین سبب بر معلم است که تکالیف دانش آموزان را به دقت مورد بررسی قرار دهد. در ضمن ارج نهادن به کار و فعالیت دانش آموزان اشکالات آنان را متذکر گردد.

از دادن تکلیف به صرف بی کار بودن بچه ها در منزل و از آن مهمتر این که از خط زدن تکلیف ها، پاره کردن و یا بررسی تکالیف شب توسط شاگردان دیگر جداً خودداری ورزد.

۱۳- رابطه تکلیف شب با میزان هوش و استعداد دانش آموزان و پیشرفت تحصیلی

آنها

براساس قانون آمادگی یادگیرنده زمانی قادر خواهد بود مطالب یا مهارتی را بیاموزد که از جهت مهارت جسمی، ذهنی، روانی و اجتماعی آمادگی های لازم را داشته باشد. برای دیدن تکلیف باید به تمام دانش آموزان یک مقطع و با یک کلاس درس،

یکسان تکلیف شب داد؟ آیا تمام دانش آموزان دستیابی از بهره هوشی یکسان برخوردارند تا ما به آنها به یک اندازه تکلیف شب بدهیم؟ متاسفانه معلمین مقاطع مختلف اکثراً بدون در نظر گرفتن بهره فردی و تفاوت های هوشی دانش آموزان به شکل قالبی به آنها تکلیف می دهند و از تمام آنها به یک میزان انتظار پیشرفت تحصیلی دارند. در دادن تکلیف شب به هر دانش آموز باید به بهره هوشی توجه شود، زیرا دانش آموزان یک کلاس درس در حقیقت هیچ کدام مثل هم نیستند.

در مجموع دانش آموزان یک کلاس افرادی با بهره هوشی ۷۵ تا ۱۴۰ وجود دارد که بی شک همه آنها به یک اندازه نیاز به تکلیف شب ندارند.

در مورد پیشرفت تحصیلی هم علاوه بر انجام دادن تکلیف باید به وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دانش آموزان توجه کرد. پیشرفت تحصیلی یعنی اینکه یادگیری به طور عمیق در فرد ایجاد شده باشد، به طوری که او بتواند برای

مدت طولانی مطالب آموخته شده را به خاطر آورده و بنابراین طبق این تعریف حفظ کردن مطالب درسی، پیشرفت تحصیلی به حساب نمی آید.

بلکه پیشرفت تحصیلی زمانی حاصل می شود که دانش آموز مطالب را ببیند، بنویسد، بسازد و آزمایش کند، در این صورت می توان گفت که دانش آموز پیشرفت تحصیلی داشته است.

آزمون های پیشرفت تحصیلی با نامهای مختلف امتحانات آمادگی، امتحانات ثلث، امتحانات نهایی و هم چنین امتحانات میان ترم و پایان ترم از سال های نخست آموزش رسمی گرفته تا پایان تحصیلات دانشگاهی از فعالیت های مهم آموزشی و پرورشی، معلمان و سایر مربیان به حساب می آید.

از یک طرف، اندازه گیری بازده های یادگیری دانش آموزان و ارزشیابی تحصیلی آن ها که با نمره دادن، صدور گواهی نامه و طبقه بندی همراه است و از طرف دیگر کمک در بهبود شیوه های آموزشی خود به تشخیص و رفع نواقص یادگیری دانش آموزان می انجامد، بازده های دانش آموزان شامل رفتارها و توانایی های زیادی از جمله حفظ مطالب، درک فهم مطالب، کسب مهارت ها و توانایی ها، کاربرد اصول و فنون و ... می باشد.

۱۴- تاریخچه تکلیف شب در جهان

پروفسور گوردون می نویسد که:

تکلیف شب به عنوان موضوع تربیتی در سال ۱۸۴۲ مورد مباحثه متخصصان علوم تربیتی انگلستان قرار گرفت و در سال ۱۸۹۲ در نخستین شماره های دایره المعارف تعلیم و تربیت آمده است که بچه کمتر از ۹ سال نیاز نیست که تکالیف جدیدی در خانه انجام دهد. بسیاری تکالیف در اوایل قرن بیستم جهت خاصی پیدا کرد و آن بدان جهت بود که ذهن انسان به مثابه عضله ای فرض گردد که می توان به وسیله تمرین های ذهنی با حفظ کردن تقویت گردد و از آن جا حفظ کردن می توانست در منزل صورت گیرد.

بنابراین تکالیف مدرسه به عنوان موضوع مثبتی تلقی شده و بدین ترتیب که تکلیف شب با پشتوانه علمی راهی مدارس شده و جز لاینفک آن گردید.

جن واستونس ۱۹۸۹ پس از مقایسه نگرش دانش آموزان چینی، ژاپنی و آمریکایی به این نتیجه رسیده اند که در کشورهایی که به پیشرفت تحصیلی اهمیت بیشتری داده می شود تکلیف شب نیز از مقام بالاتری برخوردار است.

تعیین تکلیف منزل هم مثل تدریس، هنر می خواهد:

ساختار یک درس از اجزایی نظیر عنوان، متن، تصاویر و اشکال و فعالیت ها یا تمرین های پایانی درس تشکیل شده است.

ممکن است سازماندهی برخی از دروس بر اساس برنامه مبتنی بر فعالیت صورت گرفته باشد. این دروس غالباً فاقد از تمرین های پایانی هستند. اما آنچه که به نام تمرین، پرسش یا کار عملی یا فعالیت هایی که انتظار می رود دانش آموز در منزل انجام دهد، تحت عنوان تکلیف شب نیز نام برده می شود.

آقای محمود معافی در ادامه تکلیف منزل در جهان و ایران را بر شمرده که قبلاً بیان کردیم و همچنین اهداف تکلیف را بیان کرده و در ادامه آورده اند که معلمان باید

به مدت زمانی که دانش آموزان صرف مطالعه و پاسخگویی به درس های گوناگون می کنند، توجه کنند تا تکلیف حالت ملال آوری به خود نگیرد. و اعتراض والدین را بر نیانگیزد و نتیجه ای که گرفته می شود این است که معلمان از تکالیف مختلف مانند تکلیف تمرینی، آمادگی و تحقیقی استفاده کنند و به دانش آموزان تکالیف بی جا و یکنواخت و رونویسی ندهند.

۱۵- تکلیف شب به عنوان یک تجربه یادگیری  
کتاب «تکلیف شب» به عنوان یک تجربه یادگیری<sup>۱</sup> کار مرکز تحقیقات آموزشی،  
اشاره ای به این مطالب دارد:

«در فرایند آموزش و پرورش تکالیف شبانه به خارج از مدرسه به عنوان یک مسئله  
جدی و در عین حال غامض مورد بررسی صاحبان اندیشه در سطح بین الملل واقع  
گردیده است.»

همچنین در این کتاب از تحقیقات پروفیسور «دویل» و «باربر» صحبت شده است  
که ابتدا نظری گذارا بر تحقیقات انجام شده. دانسته اند و ادبیات این رشته را که  
دوران معاصر مرور و تحصیل نموده اند، آنگاه سه نوع تکلیف شب یعنی تکلیف  
تمرینی، تکالیف جهت آمادگی و امتدادی و تفکر خلاق را تحلیل نموده و اهداف  
نوین تکلیف را مطرح و کالبد شکافی کرده اند. سپس به کارآیی تکلیف شب در  
خصوص موقعیت تحصیلی. ایجاد انگیزه در دانش آموزان، بازخورد معلمان و  
مشارکت والدین «انجام تکالیف شب در دوره های مختلف تحصیلی پرداخته اند».

آنان توجه نموده اند که تکلیف شب باید یک تجربه با معنای یادگیری را فراهم کند  
تا از نقش مکانیکی آن جلوگیری کند. از میان دلایلی که برای دادن تکلیف شب در  
آن کتاب مطرح می شود این موارد را می توان در نظر داشت:

۱- فایده و سودمندی آن به عنوان یک نظام دهنده فکر و اندیشه

<sup>۱</sup>- ماری ان دوویل و تویسی باربر

۲- نقش آن به عنوان رفع کننده محدودیت های زمانی به منظور ارائه حجم بیشتر

مطالب درسی

۳- توانایی تکلیف شب در پرورش قوه ابتکار، استقلال و مسئولیت دانش آموز

۴- ارزش در تقویت و تکمیل کار انجام شده در خارج از مدرسه.

۵- توانایی تکلیف شب در نزدیک کردن خانه و مدرسه به یکدیگر<sup>۱</sup>

بعضی از پژوهشگران در تحقیق به این نتیجه رسیدند که بیشترین تاثیر تکالیف

شب بر موقعیت تحصیلی، مربوط به تکالیف است که با پیشنهادهای معلم یا نمره

داده همراه است.

۱۶- اثرات تکلیف شب:

در حوزه معرفتی علوم تربیتی در خصوص اثرات تکلیف شب، تحقیقات نظری و

تجربی فراوانی صورت گرفته که از جمله آنها می توان به تحقیقات ذیل اشاره نمود:

(هدجیز) در سال ۱۹۶۴ میلادی کلیه تحقیقات را جمع بندی کرده، اعلام نمود که

یک ارتباط مثبت بین تکلیف شب و موفقیت تحصیلی وجود دارد.

«گود» در سال ۱۹۶۴ میلادی پس از مطالعه کلیه تحقیقات نتیجه گیری نمود که

هیچ تکلیفی نباید در سطح ابتدایی به دانش آموزان داده شود مگر اینکه خود آنان

داوطلب باشند و تکلیف شب برای بچه ها نامناسب و غیر مولد است.

<sup>۱</sup>-فصلنامه رشد ابتدایی برای دانشجویان تربیت معلم سال دوم

اسنفد ۷۷-شماره مسلسل ۱۳.

«بیل و فویل» در سال ۱۹۸۵ میلادی پس از جمع بندی کلیه تحقیقات تجربی در خصوص کارآیی تکلیف شب اعلام کردند که تاکنون ۸۸ تحقیق تجربی از سال ۱۹۰۸ تا ۱۹۸۴ صورت گرفته است:

نتایج تحقیقات فوق به شرح ذیل است:

الف- ۳۴ تحقیق تجربی نشان می دهد که تفاوت با معنایی به نفع تکلیف شب نسبت به سایر روش های یادگیری در موفقیت تحصیلی داشته است.

ج- ۴۸ تحقیق تجربی نشان داده که تکلیف شب و سایر روش های یادگیری نتایج مشابهی را در موفقیت تحصیلی نشان داده که تکلیف شب و سایر روش های یادگیری نتایج مشابهی را در موفقیت تحصیلی شاگردان بوجود آورده است.

«هریس کوپر» در سال ۱۹۸۹ میلادی پس از این که حدود ۱۰۰ مقاله و ۱۰۰ گزارش مربوط به تکلیف شب را مطالعه کرده اثرات مثبت و منفی تکلیف شب و زمان مطلوب در مقاطع تحصیلی را به شرح زیر جمع بندی نمود:

اثرات مثبت تکلیف شب:

- پیشرفت در یادگیری سریع

- به خاطر سپردن بهتر دانش حقایقی و اطلاعاتی

- درک بیشتر

- تفکر انتقادی بهتر، تشکیل مفاهیم، پردازش اطلاعات

- تقویت و غنی سازی برنامه درسی

اثرات تحصیلی بلند مدت

- اشتیاق یادگیری در اوقات فراغت

- بهبود طرز تفکر نسبت به مدرسه

۱۷- نظریات مختلف درباره تکلیف شب:

«خانم دکتر فردوسی روان شناس بالینی» در دادن تکلیف شب باید توان دانش آموز مد نظر قرار گیرد. در غیر این صورت تکلیفی می تواند محصل را تا مرز بیزاری از مدرسه سوق دهد، علت عدم انجام تکلیف عبارت است از زیاد بودن وقت گیر بودن و خارج از حد توان بودن و یا ضرورت نداشتن برای دانش آموز، ترس از سخت گیری و تنبیه معلم.

«دکتر شریعتمداری» تا پایان سال سوم نیازی به دادن تکلیف شب برای دانش آموز نیست. زیرا حجم کار بسیار اندک است و در طول ساعات کلاس معلم به راحتی قادر است از عهده‌ی آموزش بر آید. اگر معلم احساس کند درصدی از دانش آموزان ضعیف هستند باید برای این عده تکلیف بدهد در این جا نیز باید تکلیف به اندازه ای باشد که اوقات فراغت، استراحت و تفریح برای محصل باقی بماند.

«دکتر یوسف کریمی استاد دانشگاه علامه طباطبایی»: برای تکلیف شب فوایدی

مترتب است که عبارتند از:

۱- تکرار مطلب آموخته شده و تمرین آنها به منظور تثبیت آموخته ها

۲- احتمال تعلیم آموخته ها و یافتن بینش های تازه و اضافی

۳- تقویت انضباط فردی و خود نظم دهی

۴- آموختن صبر و حوصله و ثبات و استقامت



۵- پر کردن اوقات فراغت شاگردان به شکل سالم  
«آقای دکتر قاسم قاضی استاد دانشگاه»: در دادن تکلیف شب به هر دانش آموز به بهره هوشی وی توجه شود زیرا دانش آموزان یک کلاس در حقیقت هیچ کدام مثل هم نیستند.

سیمای تکلیف شب در اوایل ذقرن بیستم جهتی خاص پیدا می کند و آن بدان جهت بوده که: (ذهن انسان را به مثابه عضله ای فرض می کردند که می تواند با تمرین های ذهنی یا حفظ کردن تقویت شود و از آنجا که عمل حفظ کردن می توانست در منزل صورت بگیرد، بنابراین تکلیف مدرسه موضوع مثبتی تلقی می شد).<sup>۱</sup>

یکی از محققین که در جهت تغییر طرز تفکر فوق الذکر تلاش فراوان کرد، پستالوزی بود او دیدگاه نوینی را مطرح کرد که عامل شکست محصل را ناتوانی معلم در جلب رضایت و حفظ علاقه او می دانست، ضمن عامل تشخیص عامل (علاقه) (هربارت) اعلام کرد که (علاقه از دانش آموز می روید) که هرگاه دانش آموزی علمی را به خوبی فراگیرد، برای یادگیری های بعدی آماده و مشتاق تر می گردد.

<sup>۱</sup> - روزنامه سلام، سال هفتم، چاپ ۱۳۷۶، شماره ۱۹۴۲ ص ۹.

اغلب بینش های معاصر، به تحرک، قدرت ابتکار و مسئولیت پذیری محصل در امور یادگیری بها می دهد و بر این هدف تاکید می کنند که دانش آموز هرچه بهتر و موثرتر از اوقات خارج از مدرسه اش در جهت یادگیری بهره برد.<sup>۱</sup>

تاریخ آموزش و پرورش نشانگر این است که تکلیف همواره به عنوان یکی از عوامل مهم در تحقیق یادگیری مطرح بوده است. در هر دوره متناسب با برداشتی که از یادگیری وجود داشته است. شکل و نوع تکلیف نیز متفاوت بوده است. اما امروزه با تعریفی که از یادگیری می شود توقع اهدافی فراتر از آن وجود دارد، به همین دلیل از تکالیف خانه به عنوان تمرینی جهت تثبیت توانایی کسب شده استفاده می گردد.

#### ۱۸- تاریخچه تکلیف شب

تکلیف شب تعلق به دوران خاصی ندارد و همواره برای دانش آموزان، معلمان و اولیا مطرح بوده است. و نظریات موافق و مخالف آن را برانگیخته است. آنان که نظر مخالف دارند تکلیف شب را در سطح ابتدایی کاری بیهوده می دانند و عقیده دارند که کودکان پس از یک روز طولانی و خسته کننده در مدرسه وقتی به خانه می رسند بهتر است اوقات خود را با استراحت بازی و یا اشتغال به یک کار سرگرم کننده و به هر فعالیتی غیر درسی بگذرانند. و این طور استدلال می کنند که حجم زیاد دروس و کمبود وقت برای استراحت و تفریح و علاقه خود به درس خواندن

<sup>۱</sup> - رشد معلم، سال دهم، چاپ ۱۳۷۰، شماره ۱ - فرزانه نجاریان، صفحه ۳۶.

تمرکز خود را نیز از دست می دهند و به صورت شاگردانی کسل، بی توجه و مایوس در می آیند.<sup>۱</sup>

عذرا مهنوش، معلم پایه، پنجم ابتدایی در مورد اهمیت تکالیف در یادگیری دروس چنین اظهار می دارد: اگر به بچه ها تمرین برای منزل ندهیم، درس هایی را که در طول روز در مدرسه آموخته اند فراموش می کنند. من هر روز تکالیف روز قبل را می بینم تا مطمئن شوم که درشان را خوب یاد گرفته اند.<sup>۲</sup>

نکته دیگری که دلیل مخالفت برخی از اولیا و مربیان تعلیم و تربیت من جمله نویسندگان فرانسوی فیلیپ این است که تکالیف درسی خانه به خصوص اگر پیچیده و سنگین باشد می تواند تبعیضات اجتماعی را تشدید کند، زیرا تنها دانش آموزانی که از داشتن پدر و مادری تحصیل کرده و محیط خانوادگی مطلوبی بهره‌مند می توانند در محیطی آرام و پر انگیزه برای انجام تکالیف کار کنند و از نظرات و کمک اولیای خود که دچار مشکل می شوند برخوردار می گردند. بدیهی است چنین امکانی برای دانش آموزان متعلق به قشر محروم جامعه وجود ندارد. و در عوض عده ای موافق دادن تکلیف شب هستند.<sup>۳</sup>

وقتی که با معلمان درباره تکلیف شب صحبت می کنیم اغلب آنان عقیده دارند که این اولیای دانش آموزان هستند که بر دادن تکلیف درسی در خانه تاکید دارند.

۱- دکتر زهرا بازرگان، مجله پیوند، سال ۱۳۷۰ شماره ۱۴۷ ص ۱۰۱.  
۲- رشد معلم چاپ ۱۳۷۰- شماره (۱) فرزانه نجاریان ص ۳۷.  
۳- دکتر زهرا بازرگان، مجله پیوند سال ۱۳۷۰، شماره ۱۴۷ ص ۱۰۲.

نتیجه یک همه پرسی که چندی پیش توسط یک روزنامه فرانسوی درباره تکلیف شب انجام گرفت معلوم داشت که بسیاری از معلمان عقیده دارند که کودکان و نوجوانان علاقه مند به تکلیف درسی در خانه هستند و به شرط این که طولانی نباشد بنابر عقیده این معلمان، تکلیف شب باعث مداومت ارتباط بین مدرسه و شاگردان می شود و یا مانع می گردد که بچه ها در بازگشت به خانه مدرسه وظایف تحصیلی خود را فراموش کنند.

اولیایی که موافق تکلیف شب هستند آن را وسیله ای برای تشخیص توانایی های درسی فرزندانشان می دانند و معتقد هستند که با نظارت به تکالیف متوجه می شوند که آنان تا چه حد مطالب را آموخته چه کمبودهایی دارند این قبیل اولیا معتقدند که تکالیف درسی شاگردان می تواند وسیله ای برای برقراری ارتباط بین خانه و مدرسه باشد، زیرا اولیا از طریق نظارت بر تکالیف متوجه می شوند در مدرسه چه می گذرد و چه تغییراتی در محتوا و روش و برنامه های درسی داده شده است. این امر باعث می شود که آنان در مواردی به مدرسه رجوع کنند و معلم فرزندانشان را ملاقات کنند.<sup>۱</sup>

سیمای تکلیف شب در اوایل قرن بیستم جهتی خاص پیدا میکند و آن بدان جهت بوده است که:

<sup>۱</sup> - دکتر زاهرا بازرگان، مجید پیوند، شمال ۱۳۷۰، شماره ۱۴۷ ص ۱۰۳، ص ۱۱۰۴.

ذهن انسان را به مثابه عضله ای فرض می کردند که می تواند با تمرین های ذهنی یا حفظ کردن تقویت شود و از آن جا که عمل حفظ کردن می توانست در منزل صورت بگیرد بنابراین تکلیف مدرسه به عنوان موضوع مثبتی تلقی می شد.<sup>۱</sup>

یکی از محققین که در جهت تغییر طرز تفکر فوق الذکر تلاش فراوان کرد، پستالوزی بود او دیدگاه نوینی را مطرح کرد که عامل شکست محصل را ناتوانی معلم در جلب رضایت و حفظ علاقه او می دانست، ضمن تشخیص عامل علاقه «هربارت» اعلام کرد: «علاقه از دانش آموز می روید» که هر گاه دانش آموزی علمی را به خوبی فرا گیرد، برای یادگیری های بعدی آماده و مشتاق تر می گردد.

اغلب بینش های معاصر به تحرک، قدرت ابتکار و مسئولیت پذیری محصل در امور یادگیری بها می دهند و بر این هدف تاکید می کنند که دانش آموز هر چه بهتر و موثرتر از اوقات خارج از مدرسه اش در جهت یادگیری بهره برد.<sup>۲</sup>

تاریخ آموزش و پرورش نشان گر این است که تکلیف همواره به عنوان یکی از عوامل مهم در تحقیق یادگیری مطرح بوده است. در هر دوره متناسب با برداشتی که از یادگیری وجود داشته است شکل و نوع تکلیف نیز متفاوت بوده است. اما

امروزه با تعریفی که از یادگیری می شود توقع اهدافی فراتر از آن وجود دارد. به همین دلیل از تکالیف خانه به عنوان دلیل تنوع دیدگاه ها در زمینه تعلیم و تربیت نظریه های متفاوتی در خصوص تعیین تکلیف خانه برای دانش آموزان وجود دارد.

<sup>۱</sup>- روزنامه، سال هفتم چاپ ۱۳۷۶ شماره ۱۹۴۲ ص ۹.  
<sup>۲</sup>- رشد معلم سال دهم، چاپ ۱۳۷۰، شماره ۱- فرزانه نجاریان،  
صفحه ۳۶

برخی از متخصصینی که انجام تکالیف درسی را مفید می دانند دکتر علی سیف متخصصین روانشناس پرورشی است و وی اظهار می دارد بخش عمده یادگیری باید در کلاس انجام شود و فعالیت های درسی خارج از مدرسه باید مکمل یادگیری فعالیت های مدرسه باشد. در شرایطی توضیحاتی که در کلاس داده می شود برای یادگیری بعضی از دانش آموزان کفایت می کند. اما بعضی دیگر ممکن است چنین نباشد و لذا نیاز به تمرین و مرور بیشتری داشته باشند که در این صورت می توان با دادن تکالیفی متناسب با نیاز هر دانش آموز او را در این امر یاری کرد.<sup>۱</sup>

دکتر سیف بر ضرورت تشخیص توانایی های دانش آموزان در دوره های مختلف سنی و نیز در نظر گرفتن تفاوت های درسی میان ایشان تاکید نموده است وی می گوید: حجم تکالیف باید در حد معقول و متناسب با توانایی های دانش آموزان باشد. در سال های اول مدرسه باید حتی المقدور تکالیف را محدود کرده و در شرایطی که امکانات اجازه دهد بچه ها بیشتر تکالیفشان را در مدرسه و تحت نظر معلم انجام دهند. با بالا رفتن سطح تحصیلات در تدریس نیاز به کار خارج از کلاس بیشتر می شود تا جایی که در مقاطع دانشگاهی بخش عده فعالیت های مربوط به یادگیری به عهده دانشجویان نه معلم. وی می گوید: تکلیف باید بیشتر جنبه حل مسئله داشته باشد و یا تمرین آن چه در مدرسه یاد گرفته شده است باشد.<sup>۲</sup>

<sup>۱</sup>- همان منبع

<sup>۲</sup>- رشد معلم، سال دهم، چاپ ۱۳۷۰، شماره ۱ فرزانه نجاریان، ص ۳۶.

عمده روانشناسان و صاحب نظران تعلیم و تربیت ضمن توجه به امنیت عامل تمرین و تکرار در یادگیری های پایدار بر چگونگی تحقق این امر تأکید فراوان داشته اند چرا که تکرار یا تمرین خود به خود اثری در تکمیل یادگیری نمی تواند داشته باشد مگر این که با انگیزه های درونی و محرک های بیرونی توأم گردد.<sup>۱</sup>

بدون تردید از جمله عوامل موثر در یادگیری، تکرار و تمرین و مهارت است و تکرار اکتسابهای آموزشی سبب یادگیری بهتر و به خاطر سپردن آموخته هاست، اما آنچه که در این ارتباط حائز اهمیت می باشد چگونگی تکرار مطالب و تمرین سرمشق هاست و بدیهی است تمرین یا تکرار درس های آموزشی زمانی می تواند مفید واقع گردد که عوامل موثر در یادگیری نیز مورد توجه باشد. یعنی بدون آمادگی ذهنی و روانی و بدون انگیزه، دقت، توجه و ادراک صحیح موضوع مورد مطالعه، صرف تکرار نمی تواند چندان موثر واقع شده، تغییرات نسبتاً پایداری در رفتار یادگیرنده ایجاد کند. بنابر آن چه که در فرایند یادگیری موثر است می بایست در امر تکرار و تمرین یادگیری های نخستین نیز مورد نظر باشد. این نظر پرواضح است که اگر موضوع یادگیری یا دریافت های ذهنی در اوقات مختلف و

---

<sup>۱</sup>- پیوند- نشریه ماهانه تربیتی پرورش چاپ ۱۳۷۰- نگرش دوباره به مشق های شب یا تکلیفهای درسی، دکتر غلامعلی افروز، ص ۳۴۶.

موقعیت های متنوع به گونه ای تکرار نشود، فراموش می گردد زمان از جمله عوامل موثر در فراموشی سریع است.<sup>۱</sup>

از جمله متخصصینی که انجام تکالیف درسی را مفید می داند دکتر علی سیف است وی در مورد اهمیت و نقش تکلیف در تحقق یادگیری معتقد است: علاوه بر کنترل انجام تکالیف لازم است که تکالیف بررسی و تصحیح گردند زیرا با انجام این روش معلم از ضعف های یادگیری هر دانش آموز و احتمالاً ضعف های تدریس خود آگاهی یابد.<sup>۲</sup>

مشق شب به منظور یادگیری بیشتر و عمیق تر انجام می شود این امر بر یکی از قانونهای یادگیری (تکرار و تمرین) استوار است. و چنانچه عملی پیامد خوشایندی برای موجود زنده نداشته باشد کم کم تکرار خاصیت خود را از دست می دهد. یعنی قانون تمرین همراه با قانون اثر می تواند در تثبیت یادگیری ثمربخش باشد. بدین سبب بر معلم است که تکالیف های دانش آموزان را به دقت مورد بررسی قرار می دهد و ضمن ارج نهادن به کار و فعالیت دانش آموزان اشکالات آنان را متذکر گردد.<sup>۳</sup>

پروفسور گوردون می نویسد که تکلیف شب به عنوان موضوع تربیتی در سال ۱۸۴۲ مورد مباحثه متخصصان علوم تربیتی در انگلستان قرار گرفت و در سال

<sup>۱</sup>- تکلیف شب از دیدگاه متخصصین تعلیم و تربیت معاونت

آموزشی اداره کل ۱۳۷۲.

<sup>۲</sup> - همان منبع

<sup>۳</sup>- فاطمی، علی محمد، روانشناس آموزشی خواندن صفحه ۱۱۲.



۱۸۹۲ در نخستین شماره های دائره المعارف تعليم و تربيت آمده است که بچه ها

کتر از ۹ سال آماده نیستند که تکالیف جدیدی در خانه انجام دهند.<sup>۱</sup>

جن و استیونس ۱۹۸۹ پس از مقایسه نگرش دانش آموزان چینی و ژاپنی و

آمریکایی به این نتیجه رسیده اند که در کشورهایی که به پیشرفت تحصیلی

اهمیت بیشتری داده می شود، تکلیف شب نیز از مقام بالاتری برخوردار است<sup>۲</sup>

از میان دلایلی که برای دادن تکلیف شب در کتاب (تکلیف شب به عنوان تجربه

یادگیری) مطرح می شود این موارد را می توان مد نظر داشت:

۱- فایده و سود آن به عنوان یک نظام دهنده فکر و اندیشه

۲- نقش آن به عنوان رفع کننده محدودیت های زمانی به منظور ارائه حجم بیشتر

مطالب درسی.

۳- توانایی تکلیف شب در پرورش قوه ابتکار، استدلال و مسئولیت دانش آموز.

۴- ارزش در تقویت و تکمیل کار انجام شده در خارج از مدرسه.

۵- توانایی تکلیف شب در نزدیک کردن خانه و مدرسه به یکدیگر.<sup>۳</sup>

۱۹- تحقیقات انجام شده در ایران:

از نتایج تحقیقات خانم طوبی ذوالفقاری در این زمینه:

---

<sup>۱</sup>- توکلی، مهین، تکلیف شب از دیدگاه تحقیقات تربیتی.

<sup>۲</sup> - فصل نامه تعلیم و تربیت شماره مسلسل ۲۵ شماره ۱۳۷.

<sup>۳</sup> - ماری ان دوپل، تیس باربر، تکلیف شب به عنوان یک تجربه

یادگیری، ترجمه فاطمه فقیهی، مرکز تحقیقات (آموزشی)

الف- تکالیف خارج از کلاس بیشتر به صورت مشق و رونویسی است و کمتر جنبه ابتکاری و ابداعی دارد.

ب- اکثر دانش آموزان نسبت به انجام دادن تکالیف خارج از مدرسه نگرش مثبت داشته اند اما عده ی زیادی از آنان تکالیف کلاسی را مفید تر از تکالیف خارج از کلاس می دانند.

ج- عده کمی از دانش آموزان مطرح کرده اند که میزان تکالیف تعیین شده خارج از توان آنها است.

د- کلیه معلمان پایه های سوم تا پنجم عقیده داشته اند که انجام دادن تکالیف کلاسی بیش از تکالیف خارج از کلاس در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد.

۲- تحقیقی با عنوان (بررسی وضعیت تکلیف شب در مدارس ابتدایی توسط خانم زهرا بازرگان در سال ۱۳۷۲).

که هدف بررسی وضعیت تکلیف شب دانش آموزان مدارس ابتدایی و تشخیص نارسایی ها و کمبودهای این وظیفه آموزش در تهران بوده است. در این تحقیق نظریات دانش آموزان، اولیا و معلمان در مورد ابعاد مختلف تکلیف شب مورد بررسی قرار گرفته است.

۳- تحقیق دیگر توسط آقای صفارپور با عنوان بررسی وضعیت تکلیف در پایه های اول، دوم و سوم در سه بعد معلم، کتابهای درسی و دستور العمل های صادره از سوی وزارت آموزش و پرورش انجام گرفته است. هدف از تکلیف شب در این

تحقیق عبارتند از: تثبیت یادگیری دانش آموزان، اطلاع از میزان آموخته ها و نقاط ضعف دانش آموزان و داشتن برنامه مشخص در منزل می باشد که جامعه آماری آن دبستانهای مناطق ۲۰ گانه شهر تهران در سال ۷۰-۶۹ بود.

۴- تحقیق دیگر در مورد (بررسی میزان، علاقه دانش آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی در انجام تکلیف شب مدرسه در درس فارسی) توسط خانم اکرم ابراهیمی ستوده سال ۷۶-۷۷ در آموزش و پرورش ناحیه ۴ کرج انجام گرفته که هدف های آن بدین قرار است:

۱- بررسی رابطه بین نوع تکلیف شب و میزان علاقه دانش آموزان

۲- بررسی رابطه بین میزان تکلیف شب و میزان علاقه دانش آموزان

۳- بررسی رابطه بین انجام تکلیف شب و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

که نتایج بدست آمده از این پژوهش به قرار زیر است:

۱- اکثریت معلمان به دانش آموزان خود تکلیف ریاضی می دهند.

۲- اکثریت دانش آموزان به انجام تکالیف شب علاقه زیادی دارند.

۳- بیشتر دانش آموزان دوست دارند که تکالیف خود را در کلاس با نظارت معلمان

انجام دهند.

۴- علاقه به معلم تا حدود زیادی می تواند در انجام تکالیف شب موثر و نظارت و

کنترل تکلیف از طرف معلم را عامل مهمی در انجام تکلیف می دانند.

۵- تحقیق دیگر (بررسی رابطه حجم و نوع تکلیف شب با پیشرفت تحصیلی دانش

آموزان از دیدگاه معلمان مدارس دختر ابتدایی آموزش و پرورش ناحیه ۴ کرج)

از بتول علی رضانی ماهونکی سال ۷۷-۷۸ که هدف این تحقیق پی بردن به نقاط ضعف و قوت تکلیف و این که معلمان چه نوع تکالیفی را مناسبتر و کاراتر می دانند و دادن پیشنهادات و راه حل هایی برای موثر کردن تکالیف درسی آموزشی بوده است.

## فصل سوم

۱- روش تحقیق

۲- نوع تحقیق

۳- جامعه آماری

۴- نمونه آماری

۵- روش نمونه گیری

۶- ابزار تحقیق

۷- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

## ۱- روش تحقیق

هدف کلی از این پژوهش بررسی تطبیقی شیوه های مختلف تعیین تکلیف شب بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می باشد. برای انجام این تحقیق از روش تحقیق شبه تجربی و طرح پیش آزمون و آزمون نهایی با یک گروه استفاده شده است که به شرح این نوع تحقیق پرداخته می شود.

## ۲- نوع تحقیق

از آنجا که اطلاعات به دست آمده در این پژوهش بوسیله پرسشنامه و هم چنین پیش آزمون و پس آزمون جمع آوری گردیده است و هدف بررسی وضع موجود و هم چنین بررسی تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته بوده است. اولاً تحقیق از نوع توصیفی و ثانیاً شبه تجربی است.

روش تحقیق طرح پیش آزمون و آزمون نهایی با یک گروه این طرح شامل دو مرحله آزمون است یکی قبل از ارائه متغیر مستقل و یکی بعد از ارائه متغیر مستقل، با وجودی که این طرح معتبر تر از طرح آزمون نهایی برای یک گروه است ولی هم چنان ضعف هایی دارد: از جمله عدم توانایی در کنترل متغیرهای مزاحم که اعتبار درونی را به خطر می اندازد. کاربرد این طرح در مواردی به کار برده می شود که محقق بداند حتماً یک متغیر ارائه می شود.

۳- **جامعه آماری:** جامعه به مجموعه‌ای از عناصر گفته می‌شود که دارای یک یا چند ویژگی مشترک باشند. در این تحقیق جامعه آماری دانش آموزان عبارتند از تمامی دانش آموزان پایه سوم مدارس ناحیه یک شهرستان شهریار می‌باشد.

و جامعه آماری معلمان عبارتند از تمامی معلمان شاغل در مدارس ابتدایی ناحیه یک شهرستان شهریار می‌باشد.

۴- **نمونه آماری:** انتخاب تعدادی از افراد، حوادث و اشیا از یک جامعه تعریف شده به عنوان نماینده‌ی آن جامعه می‌باشد. در این پژوهش نمونه آماری عبارتند از:

الف: ۱۱۴ آموزگار شاغل از کلیه مدارس اعم از دخترانه و پسرانه می‌باشند که ویژگی‌های این گروه نمونه از نظر جنس، مدرک تحصیلی و سابقه‌ی تدریس در جداول توزیع فراوانی در صفحات بعد آمده است.

۵- **روش نمونه گیری:** از جامعه آماری معلمان ۱۱۴ نفر به عنوان نمونه به طور تصادفی و ساده انتخاب شدند و از جامعه آماری دانش آموزان ۳۱۷ نفر به عنوان نمونه و به طور تصادفی ساده انتخاب شدند.

#### ۶- ابزار تحقیق

در این تحقیق دو گونه ابزار مورد استفاده قرار گرفته است:

الف- پرسشنامه نگرش سنج لیکرت شامل ۳۰ سوال چهار گزینه‌ای در ارتباط با فرضیه‌های گروه اول استفاده گردیده است.

ب)- آزمون پیشرفت تحصیلی از دروس ریاضی، علوم و ادبیات در دو مرحله به صورت پیش آزمون قبل از ارائه تکلیف فعال و بعد از ارائه تکلیف به صورت پس آزمون مورد استفاده قرار گرفته است.

#### ۷- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات (روش آماری)

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده در این پژوهش از روش های آمار توصیفی آمار استنباطی استفاده شده است.

از روش های آمار توصیفی به صورت جدول فراوانی و درصد به توصیف داده های جمع آوری شده (سن، جنس، موقعیت جغرافیایی و سابقه‌ی تدریس هر یک از نمونه ها) پرداخته شده است و داده های حاصل از جمع آوری پرسشنامه نیز در جداول جداگانه به صورت فراوانی و درصد توصیف شده و فرضیه های گروه اول رد یا تاکید شده اند.

برای تجزیه و تحلیل داده ها حاصل از اعمال پیش آزمون و پس آزمون بعد از اجرای متغیر مستقل از روش آمار استنباطی استفاده شده است. جهت آزمون هر کدام از فرضیه های مورد نظر از آزمون  $t$  برای دو گروه هستند (وابسته) استفاده

شده است. هدف این آزمون پی بردن به این که تفاوت میانگین دو گروه یا دو موقعیت آزمایشی معنی دار است یا ناشی از عوامل شانس و تصادف است.

برای محاسبه تفاوت میان دو گروه از فرمول زیر استفاده می شود:

$$\tau = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N\sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$



مجموع تفاضل نمره های قبل و بعد از اجرای متغیر مستقل یا مجموع تفاضل نمره

$$\Sigma D = \text{های دو نوبت اجرای آزمون}$$

مجموع مجذور تفاضل نمره های قبل و بعد از اجرای متغیر مستقل  $\Sigma D^2 =$

$$df = N - 1 = \text{درجه آزادی}$$

تعداد آزمودنی ها  $N =$

## فصل چهارم

الف- آمار توصیفی شامل:

۴-۱ مقدمه و بیان افراد نمونه آماری بر اساس مدرک سابقه، جنسیت و منطقه

### جغرافیایی

بیان فرضیه ها و سوالات مربوط به آن

سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره یک

سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره دو

سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره سه

سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره چهار

سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره پنج

سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره شش

سوالات پرسشنامه و جداول مربوط به فرضیه شماره هفت

۴-۳- تجزیه و تحلیل و بیان روش مقایسه ای ارائه تکلیف شب سنتی و فعال

ب- آمار استنباطی

۴-۴ بحث و نتیجه گیری

تجزیه و تحلیل اطلاعات

الف- آمار توصیفی شامل:

۴-۱ مقدمه و بیان افراد نمونه آماری مدرک سابقه جنسیت و منطقه

### جغرافیایی

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از اجرای پرسشنامه ونیز نمرات حاصل از پیش آزمون و پس آزمون در گروه نمونه از دو روش زیر استفاده شده است:

الف) روش پرسشنامه، بر این اساس پرسشنامه ای از نوع نگرش سنج لیکرت شامل

۳۰ سوال چهار گزینه ای که برای هر فرضیه تعدادی سوال در نظر گرفته شده است.

در ابتدا به بیان فرضیه ها جداول و نمودارهای مربوط به این قسمت از پژوهش

اشاره می شود و سپس به بیان تجزیه و تحلیل اجرای روش فعال ارائه تکلیف شب

می پردازیم.

ابتدا جمعیت آماری به وسیله جدول ۲ بعدی و نمودار با شرح و توضیح بیان می

شوند. سپس هر فرضیه همراه با سوالات مربوط و جداول ذکر و بر اساس درصد

فراوانی داده ها اقدام به تأیید یا رد فرضیه ها شده است.

بیان جمعیت آماری افراد نمونه بر اساس مدرک تحصیلی و سابقه‌ی کار

جدول ۴-۱- جمعیت آماری افراد نمونه- آموزگاران براساس مدرک تحصیلی

لیسانس و بالاتر			فوق دیپلم			دیپلم		مدرک
								تحصیلی
								ی
								جنسیتی
								ت
درصد	فراوان	فراوان	درصد	فراوان	فراوان	درصد	فراوان	فراوان
فراوان	نسبت	نسبت	فراوان	نسبت	نسبت	فراوان	نسبت	نسبت
ی	بی	بی	ی	بی	بی	ی	بی	ی
۱۰/۵	۱/۰۵	۱۲	۱۷/۵	۱/۱۷۵	۲۰	۴۴/۷	۱/۴۴۷	۵۱
	.			.				زن
۶/۱	۱/۰۶۱	۷	۸/۸	۱/۰۸۸	۱۰	۱۲/۳	۱/۱۲۳	۱۴
	.			.			.	مرد
		۱۹			۳۰			جمع

جدول فوق نشان می دهد که ۴۴/۷٪ از آموزگاران زن و ۱۲/۳٪ مرد با مدرک تحصیلی دیپلم می باشند. و ۱۷/۵٪ از آموزگاران زن و ۸/۸٪ مرد با مدرک تحصیلی فوق دیپلم و همچنین ۱۰/۵٪ از آموزگاران زن و ۶/۱٪ مرد با مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر می باشند.



دول ۲-۴ توزیع افراد نمونه آماری با توجه به سابقه تدریس

سابقه			۱-۵	۶-۱۰	۱۱-۱۵	۱۶-۲۰	۲۱-۲۵	۲۶-۳۰
د.صدفاه	فراوانی	۱۲	د.صدفاه	د.صدفاه	د.صدفاه	د.صدفاه	د.صدفاه	د.صدفاه
۰/۱۰۵	۰/۱۱۳	۱۳	فراوانی	فراوانی	فراوانی	فراوانی	فراوانی	فراوانی
۱۰/۵	۳۳/۳	۳۸	۰/۱۱۳	۰/۱۱۳	۰/۱۱۳	۰/۱۱۳	۰/۱۱۳	۰/۱۱۳
۱۱/۴	۳۳/۳	۳۳/۳	۱۴	۲۲	۲۰	۲۵	۲۵	۲۵
۱۱/۴	۳۳/۳	۳۳/۳	۱۴	۲۲	۲۰	۲۵	۲۵	۲۵
۱۱/۴	۳۳/۳	۳۳/۳	۱۴	۲۲	۲۰	۲۵	۲۵	۲۵

جدول فوق نشان می دهد که ۱۰/۵٪ از افراد نمونه با سابقه ۱-۵ سال و ۳۳/۳٪ از

افراد نمونه با سابقه ۱۰-۱۶ سال و ۸/۸٪ از افراد نمونه با سابقه ۲۱-۲۵ سال و

۱۱/۴٪ از افراد نمونه با سابقه ۲۶-۳۰ سال می باشد.

جدول ۳-۴- توزیع افراد نمونه جامعه آماری دانش آموزان دختر و پسر براساس

توزیع جغرافیایی

جنس	موقعیت جغرافیایی	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
دختر	روستایی	۹۴	۰/۲۸۸	۲۸/۸٪
	شهری	۹۵	٪۳۳۲	۳۲/۲٪
پسر	روستایی	۸۶	٪۲۶۲	۲۶/۲٪
	شهری	۴۲	٪۱۲۸	۱۲/۸٪
جمع		۳۱۷	۱۰۰	۱۰۰

براساس جدول فوق ۲۸/۸٪ از افراد نمونه دانش آموزان دختر روستایی و ۳۲/۲٪ افراد نمونه دانش آموزان دختر شهری و ۲۶/۲٪ از افراد نمونه دانش آموزان پسر روستایی و ۱۲/۸٪ از افراد نمونه دانش آموزان پسر شهری می باشند.

#### ۳-۴- بیان فرضیه ها و سوالات مربوط به آن

فرضیه ۱- ارائه تکلیف شب به صورت های مختلف از قبیل رونویسی، شیوه ی پژوهشی و تمرینی موجب تثبیت یادگیری در دانش آموزان می گردد.

الف- سوالات مربوط به فرضیه ۱-

۱- آیا تکالیفی که به صورت تمرینی داده می شود اثری در تثبیت یادگیری دارد؟

۲- آیا تکالیفی که به صورت تحقیقی داده می شود اثری در تثبیت یادگیری دارد.

۳- آیا تکالیفی که به صورت رونویسی داده می شود اثری در تثبیت یادگیری دارد؟

۴- تکلیف شب تا چه میزان در تثبیت یادگیری موثر است؟

۵- آیا شما از تکالیف تحقیقی برای دانش آموزان استفاده می کنید؟

۶- آیا شما از تکالیف تمرینی برای دانش آموزان استفاده می کنید؟

۷- آیا شما از تکالیف رونویسی برای دانش آموزان استفاده می کنید؟

۱- آیا تکالیفی که به صورت تمرینی داده می شود اثری در تثبیت یادگیری دارد؟



گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۱	۰/۰۰۹	۰/۹
کم	۲۸	۰/۲۴۵	۲۴/۵
زیاد	۴۱	۰/۳۶۰	۳۶
خیلی زیاد	۴۴	۰/۳۸۶	۳۸/۶
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۴)

از جدول فوق چنین نتیجه می‌گیریم که ۷۴/۶٪ از افراد نمونه معتقدند که ارائه تکلیف شب موجب تثبیت یادگیری در دانش آموزان می‌گردد.

۲- آیا تکلیف به صورت تحقیقی اثری در تثبیت یادگیری دارد؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی

گزینه‌ها			
هیچ	۱۱	۰/۰۹۶	۹/۶
کم	۲۲	۰/۱۹۳	۱۹/۳
زیاد	۳۷	۰/۳۲۵	۳۲/۵
خیلی زیاد	۴۴	۰/۳۸۶	۳۸/۶
جمع	۱۱۴	۰/۱۰۰	۱۰۰٪

جدول شماره (۴-۵)

براساس جدول فوق چنین نتیجه می‌گیریم که ۷۱/۱٪ از افراد نمونه معتقدند تکلیف به صورت تحقیقی در تثبیت یادگیری موثر است.

۳- آیا تکلیف به صورت رونویسی اثری در تثبیت یادگیری دارد.

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۱۰	۰/۰۸۷	۸/۷
کم	۱۵	۰/۱۳۲	۱۳/۲
زیاد	۶۱	۰/۵۳۵	۵۳/۵
خیلی زیاد	۲۸	۰/۲۴۶	۲۴/۶
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۶)

از جدول فوق چنین نتیجه می‌گیریم که ۷۸/۱٪ از افراد نمونه معتقدند که تکلیف به صورت رونویسی در تثبیت یادگیری موثر است.

۴- تکلیف شب تا چه میزان در تثبیت یادگیری موثر است.

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۶	۰/۰۵۳	۵/۳
کم	۳۸	۰/۳۳۳	۳۳/۳
زیاد	۴۷	۰/۴۱۲	۴۱/۸
خیلی زیاد	۲۳	۰/۲۰۲	۲۰/۱
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۷)

از جدول فوق چنین نتیجه می‌گیریم که ۶۱/۴٪ از افراد نمونه معتقدند که تکلیف شب در تثبیت یادگیری تاثیر دارد.

۵- آیا شما از تکالیف تحقیقی برای دانش آموزان استفاده می کنید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۲	۰/۰۱۷	۱/۷
کم	۳۴	۰/۲۹۸	۲۹/۸
زیاد	۵۰	۰/۴۳۹	۴۳/۹
خیلی زیاد	۲۸	۰/۲۴۶	۲۴/۶
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۸)

از جدول فوق چنین نتیجه می گیریم که ۶۸/۵٪ افراد نمونه از تکالیف تحقیقی برای دانش آموزان استفاده می کنند.

۶- آیا شما از تکالیف تمرینی برای دانش آموزان استفاده می کنید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۲	۰/۰۱۸	۱/۸
کم	۳۱	۰/۲۷۲	۲۷/۲
زیاد	۵۵	۰/۴۸۲	۴۸/۲
خیلی زیاد	۲۶	۰/۲۲۸	۲۲/۸
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۹-۴)

از جدول فوق چنین نتیجه می گیریم که ۷۱٪ افراد موفق معتقدند که از تکالیف تمرینی برای دانش آموزان استفاده می کنند.

۷- آیا شما از تکالیف رونویسی برای دانش آموزان استفاده می کنید.

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۲۷	۰/۲۳۷	۲۳/۷
کم	۷۱	۰/۶۲۳	۶۲/۳
زیاد	۷۹	۰/۰۷۹	۷/۹
خیلی زیاد	۷	۰/۰۶۱	۶/۱
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۱۰)

بر اساس جدول فوق نتیجه می گیریم که ۸۶٪ افراد نمونه از تکالیف رونویسی برای دانش آموزان کم استفاده می کنند.

نتیجه گیری پیرامون فرضیه اول با توجه به پاسخ های داده شده و درصد فراوانی پاسخ های داده شده به سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ و ۷ چنین نتیجه می گیریم که ارائه تکلیف شب به صورت رونویسی، پژوهشی و تمرینی موجب تثبیت یادگیری دروس در دانش آموزان می گردد.

فرضیه ۲- دانش آموزان رغبت زیادی در انجام تکالیف شب در منزل از خود نشان نمی دهند.

ب- سوالات مرتبط با فرضیه ۲

۸- به طور کلی استقبال دانش آموزان از تکالیف منزل چگونه است؟

۹- آیا دانش آموزان تکالیف خارج از کتاب را با رغبت انجام می دهند؟

۱۰- آیا دانش آموزان تکالیف داخل کتاب را انجام می دهند؟

۱۱- آیا شما از تکالیف شب به عنوان جریمه و تنبیه دانش آموزان استفاده می

کنید.

۱۲- آیا همه دانش آموزان به انجام تکالیف رغبت و علاقه نشان می دهند؟



۸- به طور کلی استقبال دانش آموزان از تکلیف منزل چگونه است؟

درصد فراوانی	فراوانی نسبی	فراوانی	فراوانی گزینه‌ها
۱۲/۴	۰/۱۲۴	۱۴	هیچ
۵۹/۶	۰/۵۹۶	۶۸	کم
۲۱/۹	۰/۲۱۹	۲۵	زیاد
۶/۱	۰/۰۶۱	۷	خیلی زیاد
۱۰۰	۱	۱۱۴	جمع

جدول شماره (۴-۱۱)

بر اساس جدول فوق ۷۲٪ از افراد نمونه معتقدند دانش آموزان از تکلیف منزل کم

استقبال می کنند و ۲۸٪ معتقدند استقبال دانش آموزان از تکلیف منزل زیاد است.

۹- آیا دانش آموزان تکالیف خارج از کتاب را با رغبت انجام می دهند

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۱۳	۰/۱۱۴	۱۱/۴
کم	۵۰	۰/۴۳۸	۴۳/۸
زیاد	۳۴	۰/۲۹۸	۲۹/۸
خیلی زیاد	۱۷	۰/۱۵۹	۱۵/۹
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۱۲)

براساس جدول فوق ۵۵/۲٪ از افراد معتقدند که دانش آموزان تکالیف خارج از کتاب را با رغبت کم انجام می دهند و ۴۴/۸٪ از افراد معتقدند که دانش آموزان تکالیف خارج از کتاب را با رغبت زیاد انجام می دهند.

۱۰- آیا دانش آموزان تکالیف داخل کتاب را انجام می دهند؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	0	0	0
کم	34	0.298	29.8
زیاد	56	0.492	49.2
خیلی زیاد	24	0.210	21
جمع	114	1	100

جدول شماره (۴-۱۳)

بر اساس جدول فوق ۲۹/۸٪ از افراد نمونه معتقدند که دانش آموزان تکالیف داخل

کتاب را کم انجام می دهند و ۷۰/۲٪ درصد از افراد معتقدند که دانش آموزان

تکالیف داخل کتاب را زیاد انجام می دهند.

۱۱- آیا شما از تکالیف شب به عنوان جریمه و تنبیه دانش آموزان استفاده می

کنید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۸۲	۰/۷۲	۷۲
کم	۲۳	۰/۲۰۱	۲۰/۱
زیاد	۵	۰/۰۴۴	۴/۴
خیلی زیاد	۴	۰/۰۳۵	۳/۵
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۱۴)

جدول فوق نشان می دهد که ۹۲/۱٪ از افراد نمونه از تکلیف شب به عنوان جریمه و تنبیه دانش آموزان استفاده نمی کنند و ۷/۹٪ از آموزگاران از تکلیف شب به عنوان جریمه و تنبیه دانش آموزان استفاده می کنند.

۱۲- آیا همه دانش آموزان به انجام تکالیف رغبت و علاقه نشان می دهند؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۹	۰/۰۷۹	۷/۹
کم	۶۶	۰/۵۷۹	۵۷/۹
زیاد	۳۲	۰/۲۸۱	۲۸/۱
خیلی زیاد	۷	۰/۰۶۱	۶/۱
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۱۵)

براساس جدول فوق ۶۵/۸٪ از افراد معتقدند که دانش آموزان به انجام تکالیف رغبت و علاقه کم دارند و ۳۴/۲٪ از افراد معتقدند که دانش آموزان رغبت و علاقه زیاد به انجام تکالیف دارند.

نتیجه گیری پیرامون فرضیه ۲- با توجه به پاسخ های داده شده درصد فراوانی پاسخ های ارائه شده به سوالات ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ چنین نتیجه می گیریم که دانش آموزان رغبت زیادی در انجام تکالیف شب در منزل از خود نشان نمی دهند.

فرضیه ۳: انجام تکلیف شب در منزل توسط دانش آموزان موجب تسهیل آموزش روزانه، تقویت ابتکار و تجارب یادگیری و بالا بردن توانایی های ذهنی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان می شود.

ج- سوالات مرتبط با فرضیه شماره ۳-

۱۳- به نظر شما تا چه میزان بین انجام تکلیف شب و موفقیت تحصیلی ارتباط وجود دارد؟

۱۴- به نظر شما تکلیف شب تا چه اندازه آموزش روزانه را کامل می کند؟

۱۵- تکالیف شب تا چه اندازه نیروی ابتکار و خلاقیت را در دانش آموزان تقویت می کند؟

۱۶- آیا تکالیف منزل تجارب یادگیری را در مدرسه تکمیل و تقویت می کند؟

۱۷- آیا در دادن تکلیف به دانش آموزان توانایی های آنها را در نظر می گیرید؟

۱۸- به نظر شما چه مقدار دقت دانش آموزان صرف انجام تکلیف شب می شود؟

جدول ۱۳- به نظر شما تا چه میزان بین انجام تکلیف شب و موفقیت تحصیلی

ارتباط وجود دارد؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۳	۰/۰۲۶	۲/۶
کم	۳۹	۰/۳۴۳	۳۴/۳
زیاد	۴۱	۰/۳۶۰	۳۶
خیلی زیاد	۳۱	۰/۲۷۱	۲۷/۱
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۱۶)

براساس جدول فوق ۱٪-۶۳ افراد معتقدند که بین انجام تکلیف شب و موفقیت

تحصیلی ارتباط زیادی وجود دارد و ۳۶/۹٪ افراد معتقدند که بین انجام تکلیف شب

و موفقیت تحصیلی ارتباط کمی وجود دارد.

جدول ۱۴- به نظر شما تکالیف شب تا چه اندازه آموزش روزانه را کامل می کند؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۷	۰/۰۶۱	۶/۱
کم	۴۹	۰/۴۳۰	۴۳
زیاد	۴۴	۰/۳۸۶	۳۸/۶
خیلی زیاد	۱۴	۰/۱۲۳	۱۲/۳
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۱۷)

براساس جدول فوق ۶۰/۹٪ از افراد نمونه به مقدار زیاد معتقدند که تکلیف شب آموزش روزانه را کامل می کند و ۴۹/۱٪ از افراد نمونه معتقدند که تکلیف شب به مقدار کم آموزش روزانه را کامل می کند.



۱۵- تکالیف شب تا چه اندازه نیروی ابتکار و خلاقیت را در دانش آموز تقویت می کند.

گزینه ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۱۱	۰/۰۹۶	۹/۶
کم	۴۷	۰/۴۱۳	۴۱/۲
زیاد	۴۲	۰/۳۶۹	۳۶/۹
خیلی زیاد	۱۴	۰/۱۲۳	۱۲/۳
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۱۸)

جدول فوق نشان می دهد که ۵۰/۸٪ از افراد معتقدند که تکلیف شب به مقدار کم نیروی ابتکار و خلاقیت را در دانش آموزان تقویت می کند و ۴۹/۲٪ از افراد معتقدند که تکلیف شب به مقدار زیاد نیروی ابتکار و خلاقیت را در دانش آموز تقویت می کند.

۱۶- آیا تکالیف منزل تجارب یادگیری را در مدرسه تکمیل و تقویت میکند؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۳	۰/۰۲۶	۲/۶
کم	۳۲	۰/۲۸۱	۲۸/۱
زیاد	۵۷	۰/۵	۵۰
خیلی زیاد	۲۲	۰/۱۹۳	۱۹/۳
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۱۹)

براساس جدول فوق ۶۹/۳٪ از افراد معتقدند که تکالیف منزل تجارب یادگیری را در مدرسه به مقدار زیاد تکمیل و تقویت می‌کند. و ۳۰/۷٪ از افراد معتقدند که تکالیف منزل به مقدار کم تجارب یادگیری را در مدرسه تکمیل و تقویت می‌کند.

جدول ۱۷- آیداد در دادن تکلیف به دانش آموزان توانایی های آنها را در نظر می گیرید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۱	۰/۰۰۸	۰/۸
کم	۳۳	۰/۲۹	۲۹
زیاد	۴۷	۰/۴۱۲	۴۱/۲
خیلی زیاد	۳۳	۰/۲۹۰	۲۹
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۲۰)

براساس جدول فوق ۷۰/۲٪ افراد در دادن تکلیف به دانش آموزان به مقدار زیاد توانایی های آنها را در نظر می گیرند و ۲۹/۸٪ افراد به مقدار کم توانایی های آنها را در نظر می گیرند.

۱۸- به نظر شما چه مقدار دقت دانش آموزان صرف انجام تکالیف شب می‌شود؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۴	۰/۰۳۵	۳/۵
کم	۷۰	۰/۶۱۴	۶۱/۴
زیاد	۳۷	۰/۳۲۵	۳۲/۵
خیلی زیاد	۳	۰/۰۲۶	۲/۶
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۲۱)

از جدول فوق نتیجه می‌گیریم که ۶۴/۹٪ افراد معتقدند که دقت دانش آموزان هنگام انجام تکالیف شب کم است.

نتیجه‌گیری پیرامون فرضیه ۳ با توجه به پاسخ‌های داده شده و درصد فراوانی پاسخ‌های ارائه شده به سوالات ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳ و ۱۸ چنین نتیجه می‌گیریم

که انجام تکالیف شب در منزل توسط دانش آموزان موجب تسهیل آموزش روزانه و بالا بردن توانایی‌های ذهنی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان می‌شود و ارتباطی بین خلاقیت و ابتکار و تکلیف شب وجود ندارد و دقت دانش آموزان کم است.

فرضیه ۴- ارائه تکلیف شب در تمام دروس و نیز برای کلاس اول دبستان ضروری است. و به تنهایی می‌تواند در یادگیری موثر باشد.

د- سوالات پیرامون فرضیه ۴-

۱۹- آیا صرف انجام دادن تکالیف شب می تواند در یادگیری موثر باشد؟

۲۰- آیا به نظر شما تکالیف شب برای کلاس اول ضرورت دارد؟

۲۱- به نظر شما تکالیف شب در تمام دروس ضرورت دارد؟

۱۹- آیا صرف انجام دادن تکلیف شب می تواند در یادگیری موثر باشد؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۲۲	۰/۱۹۳	۱۹/۳
کم	۴۹	۰/۴۳	۴۳/۰
زیاد	۳۲	۰/۲۸۱	۲۸/۱
خیلی زیاد	۱۱	۰/۰۹۶	۹/۶
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۲۲)

جدول فوق نشان می دهد که ۶۲/۳٪ از افراد معتقدند که صرف انجام دادن تکلیف شب به مقدار کم در یادگیری موثر است.

جدول ۲۰- آیا به نظر شما تکالیف شب برای کلاس اول ضرورت دارد؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۳۱	۰/۲۷۲	۲۷/۲
کم	۲۵	۰/۲۱۹	۲۱/۹
زیاد	۳۴	۰/۲۹۸	۲۹/۸
خیلی زیاد	۲۴	۰/۲۱۱	۲۱/۱
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول شماره (۴-۲۳)

جدول فوق نشان می دهد که ۵۰/۹٪ افراد معتقدند که تکالیف شب برای کلاس اول ضرورت دارد.

۲۱- به نظر شما تعیین تکلیف شب در تمام دروس ضرورت دارد؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۳۶	۰/۳۱۶	۳۱/۶
کم	۵۵	۰/۴۸۲	۴۸/۲
زیاد	۱۶	۰/۱۴۱	۱۴/۱
خیلی زیاد	۷	۰/۰۶۱	۶/۱
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول فوق نشان می دهد که ۷۹/۸٪ افراد فوق معتقدند که تعیین تکلیف شب در تمام دروس ضرورت زیادی دارد.

نتیجه گیری پیرامون فرضیه ۴- با توجه به پاسخ های داده شده و درصد فراوانی پاسخ ها به سوالات ۱۵، ۲۳، ۲۰ نتیجه می گیریم که تکلیف شب در تمام دروس ضروری است اما برای کلاس اول تکلیف شب ضروری نیست و به تنهایی نمی تواند در یادگیری موثر باشد.



فرضیه ۵- توجه به تفاوت های فردی در ارائه تکلیف شب موجب کیفی تر شدن آموزش ها می گردد.

د- سوالات پیرامون فرضیه ۵-

۲۲- دادن تکالیف انفرادی با توجه به وضعیت هر فرد تا چه میزان، مناسب است؟

۲۳- آیا در تعیین تکلیف شب تفاوت های فردی دانش آموزان را در نظر می گیرید؟

جدول ۲۲- دادن تکالیف انفرادی با توجه به وضعیت هر فرد تا چه میزان مناسب است؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۲	۰/۰۱۷	۱/۷
کم	۱۰	۰/۰۸۸	۸/۸
زیاد	۵۲	۰/۴۵۶	۴۵/۶
خیلی زیاد	۵۰	۰/۴۳۹	۴۳/۹
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۲۵)

جدول فوق نشان می دهد که ۹۹/۵٪ افراد نمونه معتقدند که دادن تکالیف انفرادی با توجه به وضعیت هر فرد به میزان زیادی مناسب است.

جدول ۲۳- آیا در تعیین تکلیف شب تفاوت های فردی دانش آموزان را در نظر می گیرید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۰	۰	۰
کم	۱۵	۰/۱۳۲	۱۳/۲
زیاد	۶۶	۰/۵۷۹	۵۷/۹
خیلی زیاد	۳۳	۰/۲۸۹	۲۸/۹
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۲۶)

جدول فوق نشان می دهد که ۸۶/۸٪ افراد معتقدند که به مقدار زیاد در تعیین

تکلیف شب تفاوت های فردی دانش آموزان را در نظر می گیرند.

نتیجه گیری پیرامون فرضیه ۵- با توجه به پاسخ های داده شده و درصد فراوانی

پاسخ ها به سوالات ۲ و ۲۵ نتیجه می گیریم که توجه به تفاوت های فردی در ارائه

تکلیف شب موجب کیفی تر شدن آموزش ها می گردد.

فرضیه ۶- بررسی و رسیدگی معلم و میزان رضایت معلم از انجام تکالیف شب توسط دانش آموزان موجب تقویت یادگیری آنان می گردد.

ز- سوالات پیرامون فرضیه ۶-

۲۴- به نظر شما دانش آموزان در انجام دادن تکالیف از دیگران کمک می گیرند؟

۲۵- آیا شما برای کنترل تکالیف از دانش آموزان کمک می گیرید؟

۲۶- آیا شما در هر جلسه تمام تکالیف شب دانش آموزان را به دقت کنترل و

بررسی می نمایید؟

۲۷- آیا از کیفیت و کمیت تکالیف ذمعهین شده در کتب درسی راضی هستید؟

۲۸- آیا هدف از نوشتن تکالیف شب را به دانش آموزان خود تفهیم کرده اید؟

۲۹- آیا فرصت کافی برای رسیدگی به تکالیف دانش آموزان دارید؟

۲۴- به نظر شما دانش آموزان در انجام تکالیف از دیگران کمک می گیرند؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۶	۰/۰۵۳	۵/۳
کم	۴۶	۰/۴۰۴	۴۰/۴
زیاد	۴۵	۰/۳۹۴	۳۹/۴
خیلی زیاد	۱۷	۰/۱۴۹	۱۴/۹
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۲۷)

جدول فوق نشان می دهد که ۵۴/۳٪ افراد معتقدند که دانش آموزان در انجام تکالیف از دیگران کمک می گیرند.

جدول ۲۵- آیا شما برای کنترل تکالیف از دانش آموزان کمک می گیرید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۲۵	۰/۲/۹	۲۱/۹
کم	۵۰	۰/۴۳۹	۴۳/۹
زیاد	۲۳	۰/۲۰۲	۲۰/۲
خیلی زیاد	۱۶	۰/۱۴۰	۱۴
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۲۸)

جدول فوق نشان می دهد ۶۵/۸٪ افراد به مقدار کم برای کنترل تکالیف از دانش آموزان کمک می گیرند.

۲۶- آیا شما در هر جلسه تمام تکالیف شب دانش آموزان را به دقت کنترل می کنید.

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۰	۰	۰
کم	۱۳	۰/۱۱۴	۱۱/۴
زیاد	۴۹	۰/۴۳۰	۴۳/۰
خیلی زیاد	۵۲	۰/۴۵۶	۴۵/۶
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۲۹)

براساس جدول فوق ۸۸/۶٪ افراد در هر جلسه تمام تکالیف شب دانش آموزان را به دقت کنترل و بررسی می نمایند.

۲۷- آیا از کیفیت و کمیت معین شده در کتب درسی راضی هستید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۹	۰/۰۷۹	۷/۹
کم	۶۶	۰/۵۷۹	۵۷/۹
زیاد	۳۲	۰/۲۸۱	۲۸/۱
خیلی زیاد	۷	۰/۰۶۱	۶/۱
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۳۰)

براساس جدول فوق ۶۵/۸٪ افراد به میزان کم از کمیت و کیفیت تکالیف معین شده در کتب درسی راضی هستند.



۲۸- آیا هدف از نوشتن تکالیف شب را به دانش آموزان خود تفهیم کرده اید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۰	۰	۰
کم	۱۵	۰/۱۳۲	۱۳/۲
زیاد	۶۹	۰/۶۰۵	۶۰/۵
خیلی زیاد	۳۰	۰/۲۶۳	۲۶/۳
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۳۱)

جدول فوق نشان می دهد که ۸۶/۸٪ افراد هدف از نوشتن تکالیف شب را به دانش

آموزان خود تفهیم کرده اند.

۲۹- آیا فرصت کافی برای رسیدگی به تکالیف دانش آموزان را دارید؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۲۳	۰/۲۰۲	۲۰/۲
کم	۱۹	۰/۱۶۶	۱۶/۶
زیاد	۶۲	۰/۵۴۴	۵۴/۴
خیلی زیاد	۱۰	۰/۰۸۸	۸/۸
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۳۲)

جدول فوق نشان می‌دهد که ۶۳/۲٪ افراد فرصت کافی برای رسیدگی به تکالیف دانش آموزان را دارند.

نتیجه‌گیری پیرامون فرضیه ۶- با توجه به پاسخ‌های داده شده به سوالات و درصد فراوانی پاسخ‌ها به سوالات ۲۶، ۱۹، ۱۷، ۱۶، ۳۰، ۲۹ چنین نتیجه می‌گیریم که بررسی و رسیدگی معلم و میزان رضایت معلم در انجام تکالیف شب توسط دانش آموزان موجب تقویت یادگیری آنان می‌گردد.

فرضیه ۷- ارائه تکلیف شب منطبق با اهداف کلی درس موجب آموزش بهتر می گردد.

ه- سوالات پیرامون فرضیه ۷-

۳۰- آیا تکالیفی که برای دانش آموزان در نظر می گیرید با اهداف کلی آن درس منطبق است؟

گزینه‌ها	فراوانی	فراوانی نسبی	درصد فراوانی
هیچ	۰	۰	۰
کم	۱۳	۰/۱۱۴	۱۱/۴
۳۴	۴۹	%۴۳	۴۳
خیلی زیاد	۵۲	۰/۴۵۶	۴۵/۶
جمع	۱۱۴	۱	۱۰۰

جدول (۴-۳۳)

جدول فوق نشان می دهد که %۸۸/۶ افراد معتقدند تکالیفی که برای دانش آموزان در نظر می گیرند با اهداف کلی آن درس منطبق است.

نتیجه گیری پیرامون فرضیه ۷- با توجه به پاسخ های داده شده و درصد فراوانی های پاسخها به سوال ۲۴ چنین نتیجه می گیریم که ارائه تکلیف شب منطبق با اهداف کلی درس موجب آموزش بهتر می گردد.

#### ۴-۳- تجزیه و تحلیل و بیان روش مقایسه ای ارائه تکلیف شب سنتی و

##### فعال

الف- مقدمه: امروزه با رشد سریع تکنولوژی و انفجار اطلاعات نمی توان به مسئله آموزش و یادگیری مثل فکر کرد باید در پی راهکار هایی باشیم که آموزش و یادگیری را با زندگی توأم کنیم و بین آموزش مدرسه و خانه پل ارتباطی محکم و استوار بنا کنیم. مانند گذشته نمی توان کودکان را با تکالیف یکنواخت و رونویسی های مکرر و بدون هدف رها کرد. کودکان ما تشنه فراگیری و چگونه آموختن هستند. پس بهتر است تکالیف از پیش تعیین شده و هدفمند در راستای آموزش و فراخور توانایی و استعداد و با توجه به تفاوت های فردی که بتواند باعث رشد و بروز خلاقیت و ابتکار و تقویت یادگیری دانش آموزان گردد، باشد.

در این بخش به مقایسه تکلیف شب سنتی و فعال می پردازیم و تاثیر این دو روش بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم بر دروس ادبیات فارسی (انشاء، املا، قرائت فارسی) و علوم تجربی و ریاضی سنجیده می شود.

اینک به ارائه یافته ها در دو بخش الف) آمار توصیفی ب) آمار استنباطی ، می پردازیم.

الف) آمار توصیفی: در این قسمت با استفاده از آمار توصیفی میانگین و انحراف استاندارد داده های حاصل از اجزای پژوهش ارائه می شود.

میانگین و انحراف استاندارد داده های حاصل از نمرات درس ادبیات فارسی

آزمون ها	تعداد	میانگین نمرات	انحراف استاندارد
پیش آزمون	۳۱۷	۱۷/۳۶	۲/۰۲
پس آزمون	۳۱۷	۱۸/۵۵	۱/۵۷

جدول شماره (۴-۳۴)

الف- براساس داده های حاصل از جدول ۱۸/۵۵ بالاترین میانگین نمرات مربوط به نمرات پس آزمون می باشد. با توجه به مشاهدات فوق می توان گفت بین میانگین دو آزمون تفاوت وجود دارد.

ب- همان طور که در جدول مشاهده می شود انحراف استاندارد پیش آزمون  $SD=۲/۰۲$  و انحراف استاندارد پس آزمون  $SD=۱/۵۷$  است لذا می توان نتیجه

گیری کرد که تفاوت نمرات پیش آزمون و پس آزمون از پراکندگی زیادی برخوردار نیستند.

میانگین و انحراف استاندارد داده های حاصل از نمرات درس علوم تجربی

آزمون ها	تعداد	میانگین نمرات	انحراف استاندارد
پیش آزمون	۳۱۷	۱۶/۷۸	۲/۳۱
پس آزمون	۳۱۷	۱۸/۲۴	۲/۲۵

جدول شماره (۴-۳۵)

الف- براساس داده های حاصل از جدول ۱۸/۲۴ بالاترین میانگین نمرات مربوط به نمرات پس آزمون می باشد و با توجه به مشاهدات فوق می توان گفت بین میانگین دو آزمون تفاوت وجود دارد.

ب- همان طور که در جدول مشاهده می شود انحراف استاندارد پیش آزمون  $SD=۲/۳۱$  و انحراف استاندارد پس آزمون  $SD=۲/۲۵$  است لذا می توان نتیجه گرفت که تفاوت نمرات پیش آزمون و پس آزمون از پراکندگی زیادی برخوردار نیستند.

میانگین و انحراف استاندارد داده های حاصل از نمرات درس ریاضی

آزمون ها	تعداد	میانگین نمرات	انحراف استاندارد
پیش آزمون	۳۱۷	۱۶/۷۱	۲/۰۲
پس آزمون	۳۱۷	۱۷/۸۳	۲/۴

جدول شماره (۴-۳۶)

الف- براساس داده های حاصل از جدول ۱۷/۱۳ بالاترین میانگین نمرات مربوط به

نمرات پس آزمون می باشد. با توجه به مشاهدات فوق می توان گفت بین میانگین دو آزمون تفاوت وجود دارد.

ب- همان طور که در جدول مشاهده می شود انحراف استاندارد پیش آزمون  $SD=2/02$  و انحراف استاندارد پس آزمون  $SD=2/4$  است لذا می توان نتیجه گرفت که تفاوت نمرات پیش آزمون و پس آزمون از پراکندگی زیادی برخوردار نیستند.

(ب) - آمار استنباطی

در این پژوهش تفاوت نمرات پیش آزمون قبل از اجرای روش تکلیف شب فعال و

پس آزمون پس از اجرای روش فعال ارائه تکلیف با استفاده از روش آمار استنباطی

آزمون تفاوت میانگین ۲ نمره مستقل T test مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

حال فرضیه های پژوهشی با استفاده از روش T test مورد آزمون قرار می گیرد.

فرضیه الف- بین ارائه تکلیف شب و روش فعال در درس علوم تجربی بر پیشرفت

تحصیلی دانش آموزان تفاوت وجود ندارد.



تجزیه و تحلیل داده های حاصل از اجرای درس علوم تجربی

نوع	تعداد	میانگین	انحراف	T	T	سطح	سطح
روش	دانش		استاندارد	ملاک	بدست	معنادار	معنادار
آموزان		د		آمده	ی	ی	
					بدست	ملاک	
				آمده			
روش سنتی	۳۱۷	۱۶/۷۸	۱/۶۴	۲/۶۴	-۳/۱	۰/۰۵	۰/۰۳۳
روش فعال	۳۱۷	۱۸/۲۴	۲/۲۵				

جدول شماره «۴-۳۷»

همان طور که نتایج آزمون نشان می دهد چون قدر مطلق T بدست آمده در سطح

$\alpha = 0.5$  (-۳/۱) از T ملاک (۱/۶۴) بزرگتر است نتیجه می گیریم که فرضیه صفر

با ۹۵٪ اطمینان یا  $\alpha = 0.5$  رد می شود به عبارت دیگر به این نتیجه می رسیم که

بین ارائه تکلیف شب به روش سنتی و روش فعال بر پیشرفت تحصیلی دانش

آموزان در درس علوم تجربی تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه ب- بین ارائه تکلیف شب و روش فعال در درس ریاضی بر پیشرفت تحصیلی

دانش آموزان تفاوت وجود دارد.

تجزیه و تحلیل داده های حاصل از اجرای درس ریاضی

نوع روش	تعداد دانش آموزان	میانگین	انحراف استاندارد	T ملاک	T بدست آمده	سطح معناداری	سطح معناداری
روش سنتی	۳۱۷	۱۶/۷۱	۲/۴				
روش فعال	۳۱۷	۱۷/۸۳	۲/۰۲	۱/۶۴	-۲/۵۶	۰/۰۵	۰/۰۱۳

جدول شماره «۴-۳۸»

همان طور که نتایج آزمون نشان می دهند چون قدر مطلق T به دست آمده در سطح ۵٪  $\alpha = ۰/۰۵$  از T ملاک (۱/۶۴) بزرگتر است نتیجه می گیریم که فرضیه صفر با ۹۵٪ اطمینان یا  $\alpha = ۰/۰۵$  رد می شود به عبارت دیگر به این نتیجه می رسیم که بین ارائه تکلیف شب به روش سنتی و روش فعال بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس ریاضی تفاوت معناداری وجود ندارد.

فرضیه ج- بین ارائه تکلیف شب و روش فعال در درس ادبیات فارسی (میانگین املا و انشاء خواندن) بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تفاوت وجود ندارد.

تجزیه و تحلیل داده های حاصل از اجرای درس ادبیات فارسی

نوع	تعداد	میانگین	انحراف	T	T	سطح	سطح
روش سنتی	۳۱۷	۱۷/۳۶	۲/۰۲	ملاک	بدست آمده	معنادار	معنادار
روش فعال	۳۱۷	۱۸/۵۵	۱/۵۷	۱/۶۴	-۳/۲۸	۰/۰۵	۰/۰۰۲

جدول شماره «۴-۳۹»

همان طور که نتایج آزمون نشان می دهند چون قدر مطلق T به دست آمده در سطح ۵٪  $\alpha = 0.05$  (-۳.۲۸) از T ملاک (۱/۶۴) بزرگتر است نتیجه می گیریم که فرضیه صفر با ۹۵٪ اطمینان یا  $\alpha = 0.05$  رد می شود به عبارت دیگر به این نتیجه می رسیم که بین ارائه تکلیف شب به روش سنتی و روش فعال بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس ادبیات فارسی و علوم تجربی و ریاضی تفاوت معناداری مشاهده می شود.

در پایان می توان به این نتیجه رسید که بین ارائه تکلیف شب به روش سنتی و روش فعال در دروس علوم تجربی و ریاضی و ادبیات فارسی تفاوت معناداری وجود

دارد به عبارت دیگر چگونگی ارائه تکلیف شب موجب عملکرد بهتری در درس موفق می شود.

#### ۴-۵ بحث و نتیجه گیری

تحقیق حاضر با عنوان «بررسی تطبیقی انواع شیوه های تکلیف شب و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان» ناحیه یک شهرستان انجام گردید. هدف از انجام تحقیق حاضر این است که با انواع شیوه های ارائه تکلیف شب آشنا شویم و تاثیر تکلیف شب به شیوه معمول به شیوه معمول و سنتی و تکلیف شب به شیوه ی فعال را بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بسنجیم.

نتایج حاصله براساس فرضیه های مطرح شده به قرار زیر می باشند:

۱- فرضیه ی اول این است که ارائه تکلیف شب به صورت های مختلف از قبیل رونویسی شیوه ی پژوهشی و تمرینی موجب تثبیت یادگیری در دانش آموزان می گردد.

نظریه فوق با نظریه جن واستیونس (۱۹۸۹) موافق است.

۲-فرضیه دوم این است که دانش آموزان رغبت زیادی در انجام تکلیف شب در منزل از خود نشان نمی دهند.

نظریه ی فوق با نظریه ی پروفیسور گوردن (۱۸۹۲) موافق است.

۳-فرضیه ی سوم این است که انجام تکلیف در منزل توسط دانش آموزان موجب تکمیل آموزش روزانه تقویت ابتکار و تجارب یادگیری و بالا بردن تواناییهای ذهنی، دقت و موفقیت تحصیلی دانش آموزان می شود.

نظریه‌ی فوق با نظریه‌ی پروفسور اپستین موافق است.

۴- فرضیه‌ی چهارم این است که ارائه تکلیف شب در تمام دروس و نیز برای کلاس

اول دبستان ضروری است. و به تنهایی می‌تواند در یادگیری موثر باشد.

نظریه‌ی فوق با نظریه‌ی دکتر سیف و هدجبر (۱۹۶۴) موافق است.

۵- فرضیه پنجم این است که توجه به تفاوت‌های فردی در ارائه تکلیف شب موجب

کیفی‌تر شدن آموزش‌ها می‌گردد.

نظریه‌ی فوق با نظریه‌ی دکتر موافق است.

۶- فرضیه ششم این است که بررسی و رسیدگی معلم و میزان رضایت معلم در

انجام تکلیف شب توسط دانش‌آموزان موجب تقویت یادگیری آنان می‌شود.

نظریه‌ی فوق با نظریه‌ی دکتر علی سیف موافق است.

۷- فرضیه هفتم این است که ارائه تکلیف شب منطبق با اهداف کلی درس آموزش

بهتر می‌گردد.

نظریه‌ی فوق با نظریه‌ی دکتر سیف موافق است.

فرضیه‌ی ۸ این است که بین ارائه تکلیف شب به روش فعال در دروس علوم

تجرب و ریاضی و ادبیات فارسی تفاوت معناداری وجود دارد.

نظریه‌ی فوق با نظریه‌ی دکتر علی سیف موافق است.

فصل پنجم

۱-۵- خلاصه پژوهش

الف-عنوان و اهداف پژوهش

ب-فرضیه های پژوهش

ج-نوع پژوهش

د-نتایج پژوهش

۲-۵-پیشنهادات

۳-۵-محدودیت ها و موانع پژوهش

## ۵-۱ خلاصه تحقیق

### الف- عنوان تحقیق و اهداف آن

این تحقیق تحت عنوان «بررسی تطبیقی شیوه های مختلف ارائه تکلیف شب و

تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مدارس ابتدایی ناحیه یک شهریار» می

باشد. و اهداف زیر مورد نظر بوده است.

۱- بررسی نگرش معلمان در خصوص نحوه ی ارائه تکلیف شب در کلاس

۲- بررسی ارائه تکلیف شب به روش سنتی و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش

آموزان

۳- بررسی ارائه تکلیف شب به روش فعال و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش

آموزان

### ب- فرضیه های تحقیق

فرضیه های زیر مورد نظر محقق بوده است:

فرضیه های الف: (نگرش معلمان در خصوص ارائه تکلیف شب در کلاس)

۱- ارائه تکلیف شب به صورت های مختلف از قبیل رونویسی، سبک پژوهشی و

تمرین موجب تقویت یادگیری در دانش آموزان می گردد.

۲- دانش آموزان رغبت زیادی در انجام تکلیف شب در منزل از خود نشان

نمی دهند.

۳- انجام تکلیف در منزل توسط دانش آموزان موجب تکمیل آموزش روزانه، تقویت ابتکار و تجارب یادگیری و بالا بردن توانایی های ذهنی، دقت و موفقیت تحصیلی دانش آموزان می شود.

۴- ارائه تکلیف شب در تمام دروس و نیز برای کلاس اول دبستان ضروری است و به تنهایی می تواند در یادگیری موثر باشد.

۵- توجه به تفاوت های فردی در ارائه تکلیف شب موجب کیفی تر شدن آموزش ها می گردد.

۶- بررسی و رسیدگی معلم و میزان رضایت معلم در انجام تکالیف شب توسط دانش آموزان موجب تقویت یادگیری آنان می شود.

۷- ارائه تکلیف شب منطبق با اهداف کلی درس موجب آموزش بهتر می گردد.

فرضیه های ب: (فرضیه های مربوط به ارائه تکلیف فعال و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی)

۱- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم در درس علوم تجربی تفاوت وجود ندارد.

۲- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم در درس ریاضی تفاوت وجود ندارد.

۳- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم در درس ادبیات فارسی تفاوت وجود ندارد.

ج- نوع تحقیق



این تحقیق از نوع تحقیق شبه تجربی و طرح پیش آزمون و آزمون نهایی با یک گروه بوده و جامعه آماری تمامی دانش آموزان پایه سوم و معلمان ناحیه یک شهریار می باشد. روش های آماری نیز توصیفی و استنباطی بوده است.

#### د- نتایج تحقیق

الف):

۱- ارائه تکلیف شب به صورت های مختلف از قبیل رونویسی، شیوه‌ی پژوهشی و تمرینی موجب تثبیت یادگیری در دانش آموزان می گردد.

۲- دانش آموزان رغبت زیادی در انجام تکلیف شب در منزل از خود نشان نمی دهند.

۳- انجام تکلیف در منزل توسط دانش آموزان موجب تکمیل آموزش روزانه تقویت ابتکار و تجارب و یادگیری و بالا بردن توانایی های ذهنی، دقت و موفقیت تحصیلی دانش آموزان می شود.

۴- ارائه تکلیف شب در تمام دروس و نیز برای کلاس اول دبستان ضروری است و به تنهایی می تواند در یادگیری موثر باشد.

۵- توجه به تفاوت های فردی در ارائه تکلیف شب موجب کیفی تر شدن آموزش ها می گردد.

۶- بررسی و رسیدگی معلم و میزان رضایت معلم در انجام تکالیف شب توسط دانش آموزان موجب تقویت یادگیری آنان می شود.

۷- ارائه تکلیف شب منطبق با اهداف کلی درس موجب آموزش بهتر می گردد.

ب- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال در دروس علوم تجربی و ریاضی و ادبیات فارسی تفاوت معناداری وجود دارد.

## ۲-۵ پیشنهادات

براساس نتایج به دست آمده در این تحقیق پیشنهادات زیر به محققان دیگر توصیه می گردد:

- استفاده از نمونه بیشتر در تحقیقات بعدی
  - انجام تحقیق در گروه های سنی مختلف دبستان
  - انجام تحقیق در گروه های دیگر و پایه های دیگر درسی
  - انجام تحقیق در سایر شهرستان ها و استان های کشور
  - انجام تحقیق در کلیه دروس ابتدایی
- برای تایید و نتایج بهتر پیشنهادات زیر به مسئولان، مولفان، معلمان و اولیا دانش آموزان ارائه می گردد:
- توسعه ی آموزشی ضمن خدمت معلمان در تمام پایه ها و تمام دروس ابتدایی
  - آموزش به معلمان در زمینه طراحی تکالیف خارج از کلاس برای دانش آموزان
  - توجه مولفان به طراحی تکالیف کتب درسی با توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان
  - توجه مولفان به طراحی تکالیف کتب درسی مبتنی بر ایجاد و ذوق و ابتکار در دانش آموزان

- توجه آموزگاران به تفاوت های فردی دانش آموزان و ایجاد ذوق و ابتکار در دانش آموزان

- تغییر نگرش اولیا نسبت به انجام تکالیف در منزل و چگونگی انجام تکالیف

- توجیه اولیا برای انجام فعالیت های گروهی دانش آموزان در منزل

### ۵-۳- محدودیت های تحقیق

تحقیق حاضر همانند سایر تحقیقات با محدودیت های خاصی روبرو بوده است. این محدودیت های به دسته تقسیم شده است:

۱- محدودیت هایی که در اختیار محقق می باشند.

۲- محدودیت هایی که خارج از اختیار محقق هستند که به آنها اشاره می شود.

### الف- محدودیت های در اختیار محقق

۱- تعداد آزمودنی های این تحقیق ۱۱۴ نفر از گروه معلمان و ۳۱۷ نفر از گروه دانش آموزان بوده است.

۲- این تحقیق محدود به یک پایه از دانش آموزان است.

۳- این تحقیق محدود به دانش آموزان و معلمان شهرستان شهریار است.

۴- به دلیل کمبود زمان لازم امکان انجام تحقیق با اولیا دانش آموزان فراهم نگردید.

### ب- محدودیت های خارج از اختیار محقق

۱- محدودیت زمانی و مکانی

۲- در دسترس نبودن تکالیف استاندارد برای دانش آموزان نمونه

۳- عدم پاسخگویی صحیح و کامل به بعضی از پرسشنامه ها

۴- عدم تمایل به همکاری کامل از سوی بعضی از معلمان و مدیران

۵- حجم و سوالات زیاد پرسشنامه

۶- عدم استاندارد بودن آزمون های پیشرفت تحصیلی که در اکثر مدارس اجرا می شود.

پیوستها

الف - منابع و مأخذ

ب - فهرست جداول

ج - نمونه فرم پرسشنامه

الف - منابع و مآخذ

۱- تکلیف شب از دیدگاه متخصصین تعلیم و تربیت، معاونت آموزشی اداره کل

سال ۱۳۷۲

۲- نشریه ماهانه آموزشی تربیتی پیوند شماره ۱۲۴

۳- رشد معلم، سال دهم، چاپ ۱۳۷۰ - شماره ۱

۴- فصلنامه تعلیم و تربیت، سال دهم، شماره ۲ تابستان ۷۳ شماره مسلسل ۳۸

۵- پیوند، نشریه ماهانه تربیتی و پرورشی چاپ ۱۳۷۰ - نگرش دوباره به مشق‌های

شب یا تکالیف درسی

۶- توکلی، مهین، تکلیف شب از دیدگاه تحقیقات تربیتی

۷- فصل نامه تعلیم و تربیت شماره مسلسل ۲۵ بهار ۱۳۷۰

۸- ماهنامه تربیت، سال دهم، شماره نهم

۹- مجله پیوند، دکتر زهرا بازرگان، سال ۱۳۷۰ شماره ۱۴۷

۱۰- سیف، علی اکبر (مترجم) - مقدمه ای بر نظریه های یادگیری ج ۱

۱۱- ماهنامه آموزشی و تربیتی پیوند، شماره ۱۵۰ سال ۱۳۷۱

۱۲- ماری آن دوپیل ترجمه حقیقی، قزوینی فاطمه، تکلیف شب به عنوان یک

تجربه یادگیری

۱۳- ماهنامه آموزشی تربیتی پیوند شماره ۱۵۲ سال ۱۳۷۰

۱۴- رشید پور، احسان، معنی دار کردن تکالیف برای دانش آموزان

۱۵- رشد آموزش ابتدائی اسفند ماه ۱۳۷۷ شماره ۱۴

۱۶- روزنامه سلام، سال هفتم چاپ ۱۳۷۶ شماره ۱۹۴۲

۱۷- نامعلی، علی محمد، روانشناسی آموزش خواندن

۱۸- ماری ان دوویل تیس باربر، تکلیف شب به عنوان یک تجربه یادگیری، ترجمه

فاطمه فقیهی، تهران، مرکز تحقیقات آموزش.

## ب- فهرست جداول

۴-۱- جدول توزیع فراوانی نمونه آماری معلمان بر اساس مدرک تحصیلی و

جنسیت

۴-۲- جدول توزیع فراوانی نمونه آماری مملمان بر اساس سابقه تدریس

۴-۳- جدول توزیع فراوانی نمونه آماری دانش آموزان بر اساس جنسیت و محل

## جغرافیایی

۴-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱ پرسشنامه

۴-۵- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲ پرسشنامه

۴-۶- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۳ پرسشنامه

۴-۷- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۴ پرسشنامه

۴-۸- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۵ پرسشنامه

۴-۹- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۶ پرسشنامه

۴-۱۰- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۷ پرسشنامه

۴-۱۱- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۸ پرسشنامه

۴-۱۲- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۹ پرسشنامه

۴-۱۳- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۰ پرسشنامه

۴-۱۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۱ پرسشنامه

۴-۱۵- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۲ پرسشنامه

۴-۱۶- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۳ پرسشنامه



- ۱۷-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۴ پرسشنامه
- ۱۸-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۵ پرسشنامه
- ۱۹-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۶ پرسشنامه
- ۲۰-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۷ پرسشنامه
- ۲۱-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۸ پرسشنامه
- ۲۲-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۱۹ پرسشنامه
- ۲۳-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۰ پرسشنامه
- ۲۴-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۱ پرسشنامه
- ۲۵-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۲ پرسشنامه
- ۲۶-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۳ پرسشنامه
- ۲۷-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۴ پرسشنامه
- ۲۸-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۵ پرسشنامه
- ۲۹-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۶ پرسشنامه
- ۳۰-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۷ پرسشنامه
- ۳۱-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۸ پرسشنامه
- ۳۲-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۲۹ پرسشنامه
- ۳۳-۴- جدول توزیع فراوانی داده های حاصل از سوال ۳۰ پرسشنامه
- ۳۴-۴- جدول آماری بیان میانگین و انحراف استاندارد داده های حاصل از درس

ادبیات فارسی

۳۵-۴- جدول آماری بیان میانگین و انحراف استاندارد داده های حاصل از درس

علوم تجربی

۳۶-۴- جدول آماری بیان میانگین و انحراف استاندارد داده های حاصل از درس

ریاضی

۳۷-۴- تجزیه و تحلیل داده های حاصل از اجرای درس علوم تجربی

۳۸-۴- تجزیه و تحلیل داده های حاصل از اجرای درس ریاضی

۳۹-۴- تجزیه و تحلیل داده های حاصل از اجرای درس ادبیات فارسی

### به نام خدا

همکار گرامی لطفاً به سوالات زیر با دقت پاسخ دهید. هدف از این پرسشنامه بررسی ارائه انواع شیوه‌های تکلیف شب و تاثیر آن در یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می‌باشد که با نتیجه گیری از پاسخ‌های شما این تحقیق به نتیجه خواهد رسید.

#### متشکرم

مدرک تحصیلی سابقه تدریس پایه تدریس جنسیت سن

۱- آیا تکالیفی که به صورت تمرینی داده می‌شود اثری در تثبیت یادگیری دارد؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲- آیا تکالیفی که به صورت تحقیقی داده می‌شود اثری در تثبیت یادگیری دارد؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۳- آیا تکالیفی که به صورت رونویسی داده می‌شود اثری در تثبیت یادگیری دارد؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۴- تکلیف شب تا چه میزان در تثبیت یادگیری موثر است؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۵- آیا شما از تکالیف تحقیقی برای دانش آموزان استفاده می‌کنید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۶- آیا شما از تکالیف تمرینی برای دانش آموزان استفاده می‌کنید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۷- آیا شما از تکالیف رونویسی برای دانش آموزان استفاده می‌کنید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۸- به طور کلی استقبال دانش آموزان از تکالیف منزل چگونه است؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۹- آیا دانش آموزان تکالیف خارج از کتاب را با رغبت انجام می دهند؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۰- آیا دانش آموزان تکلیف داخل کتاب را انجام می دهند؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۱- آیا شما از تکالیف شب به عنوان جریمه و تنبیه دانش آموزان استفاده می

کنید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۲- آیا همه دانش آموزان به انجام تکالیف رغبت و علاقه نشان می دهند؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۳- به نظر شما تا چه میزان بین انجام تکلیف و موفقیت تحصیلی ارتباط وجود

دارد؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۴- به نظر شما تکلیف شب تا چه اندازه آموزش روزانه را کامل می کند؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۵- تکالیف شب تا چه اندازه نیروی ابتکار و خلاقیت را در دانش آموزان تقویت

می کند؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۶- آیا تکلیف منزل تجارب یادگیری را در مدرسه تکمیل و تقویت می کند؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۷- آیا در دادن تکلیف به دانش آموزان توانایی های آنها را در نظر می گیرید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۸- به نظر شما چه مقدار دقت دانش آموزان صرف انجام تکالیف شب می شود؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۱۹- آیا صرف انجام دادن تکالیف شب می تواند در یادگیری موثر باشد؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۰- آیا به نظر شما تکالیف شب برای کلاس اول ضرورت دارد؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۱- به نظر شما تعیین تکالیف شب در تمام دروس ضرورت دارد؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۲- دادن تکالیف انفرادی با توجه به وضعیت هر فرد تا چه میزان مناسب است؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۳- آیا در تعیین تکالیف شب تفاوت های فردی دانش آموزان را در نظر می گیرید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۴- به نظر شما دانش آموزان در انجام دادن تکالیف از دیگران کمک می گیرند؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۵- آیا شما برای کنترل تکالیف از دانش آموزان دیگر کمک می گیرید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۶- آیا شما در هر جلسه تمام تکالیف شب دانش آموزان را به دقت کنترل و بررسی

می نمایید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۷- آیا از کیفیت و کمیت تکالیف معین شده در کتب درسی راضی هستید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۸- آیا هدف از نوشتن تکالیف شب را به دانش آموزان خود تفهیم کرده اید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۲۹- آیا فرصت کافی برای رسیدگی به تکالیف دانش آموزان را دارید؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

۳۰- آیا تکالیفی که برای دانش آموزان در نظر می گیرید با اهداف کلی آن درس

منطبق است؟

خیلی زیاد  زیاد  متوسط  به هیچ وجه

چکیده تحقیق

**عنوان تحقیق:** بررسی تطبیقی انواع شیوه های تکلیف شب و تاثیر آن بر پیشرفت

تحصیلی دانش آموزان مدارس ابتدایی ناحیه یک آموزش و پرورش شهریار:

**بیان مسئله :** در این پژوهش محقق در صدد است تاثیر تکالیف فعال را بر روی

پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی، علوم تجربی و ادبیات را در پایه سوم بررسی

نماید.

**فرضیه یا سوالهای تحقیق:** در این پژوهش دو گونه فرضیه مدنظر بوده است:

**الف- نگرش معلمان در خصوص ارائه تکلیف شب در کلاس**

۱- ارائه تکلیف شب به صورت های مختلف از قبیل رونویسی، سبک پژوهشی و

تمرینی موجب تقویت یادگیری در دانش آموزان می گردد.

۲- دانش آموزان رغبت زیادی در انجام تکالیف شب در منزل از خود نشان نمی

دهند.

۳- انجام تکلیف در منزل توسط دانش آموزان موجب تکمیل آموزش روزانه، تقویت

ابتکار و تجارب یادگیری و بالا بردن توانایی های ذهنی، دقت و موفقیت تحصیلی

دانش آموزان می شود.

۴- ارائه تکلیف شب در تمام دروس و نیز برای کاردر کلاس اول دبستان ضروری

است و به تنهایی می تواند در یادگیری موثر باشد.

۵- توجه به تفاوت های فردی در ارائه تکلیف شب موجب کیفی تر شدن آموزش های می گردد.

۶- بررسی و رسیدگی معلم و میزان رضایت معلم در انجام تکلیف شب توسط دانش آموزان موجب تقویت یادگیری آنان می شود.

۷- ارائه تکلیف شب منطبق با اهداف کلی درس موجب آموزش بهتر می گردد.

### ب- ارائه تکلیف فعال و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی

۱- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس علوم تجربی تفاوت وجود ندارد.

۲- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم در درس ریاضی تفاوت وجود ندارد.

۳- بین ارائه تکلیف شب به روش فعال و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم در درس ادبیات فارسی تفاوت وجود ندارد.

جامعه آماری / حجم نمونه: در این تحقیق کلیه آموزگاران ابتدایی ناحیه یک شهریار و کلیه دانش آموزان پایه سوم ناحیه یک شهریار جامعه آماری را تشکیل می دهند.

حجم نمونه: از بین تمامی معلمان ۱۱۴ نفر به عنوان نمونه و تصادفی و از بین دانش آموزان ۳۱۷ نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات: ابزار تحقیقی در این پژوهش پرسشنامه با ۳۰ سوال

بسته چهار گزینه ای با مقیاس لیکرت و آزمون مرحله ای به عنوان پیش آزمون و پس آزمون بوده است.



برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده در این پژوهش از شاخص های آمار توصیفی (فراوانی- درصد) و آمار استنباطی (آزمون T) استفاده شده است.

**خلاصه نتایج:** نتایج پژوهش حاکی از آن است که:

**(الف):**

۱- ارائه تکلیف شب به صورت های مختلف از قبیل رونویسی، شیوهی پژوهشی و تمرینی موجب تثبیت یادگیری در دانش آموزان می گردد.

۲- دانش آموزان رغبت زیادی در انجام تکلیف شب در منزل از خود نشان نمی دهند.

۳- انجام تکلیف شب در منزل توسط دانش آموزان موجب تکمیل آموزش روزانه تقویت ابتکار و تجارب یادگیری و بالا بردن توانایی های ذهنی، دقت و موفقیت تحصیلی دانش آموز می شود.

۴- ارائه تکلیف شب در تمام دروس و نیز برای کلاس اول دبستان ضروری است و به تنهایی می تواند در یادگیری موثر باشد.

۵- توجه به تفاوت های فردی در ارائه تکلیف شب موجب کیفی تر شدن آموزش ها می گردد.

۶- بررسی و رسیدگی معلم در میزان رضایت معلم در انجام تکلیف شب توسط دانش آموزان موجب تقویت یادگیری آنان می شود.

۷- ارائه تکلیف شب منطبق با اهداف کلی درس موجب آموزش بهتر می گردد.

**(ب):**

بین ارائه تکلیف شب به روش فعال در دروس علوم تجربی و ریاضی و ادبیات فارسی تفاوت معناداری وجود دارد.

### پیشنهادات

- ۱- استفاده از نمونه بیشتر و تحقیق در گروه های مختلف سنی دبستان
- ۲- تحقیق در سایر شهرستان های کشور و در کلیه دروس ابتدایی
- ۳- توسعه ی آموزشی ضمن خدمت معلمان در زمینه ی طراحی تکلیف در تمام پایه ها و تمام دروس
- ۴- توجه مولفان به طرح تکالیف با توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان و ایجاد علاقه و انگیزه در دانش آموزان
- ۵- تفسیر نگرش اولیا نسبت به انجام تکالیف در منزل و چگونگی انجام آن